

FISKETS FRAMTID PÅ SYDKUSTEN

– utveckling eller avveckling?

Titel: Fiskets framtid på sydkusten – utveckling eller avveckling?

Utgiven av: Länsstyrelsen i Blekinge län
Länsstyrelsen i Skåne län

Redaktion och text: Johan Wagnström
Lars Mohlin

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Blekinge län
371 86 Karlskrona
Tel 0455-87 000
lansstyrelsen@k.lst.se

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö eller 291 86 Kristianstad
Tel 040/044-25 20 00
lansstyrelsen@m.lst.se

Copyright: Länsstyrelsen i Blekinge län
Länsstyrelsen i Skåne län

Upplaga: 500 ex

Rapportserien Skåne i utveckling: Rapport 2005:8

ISSN: 1402-3393

Layout: Fredrik Collijn AB

Tryckt: Printus, Malmö 2005

Foto: Lars Mohlin (omslag, sid 35), Pierre Mens (sid 30)

Redaktionen avslutad den: 29 juni 2005

Text eller bilder får endast mångfaldigas efter tillstånd av länsstyrelserna

Regeringen gav i regleringsbrevet för år 2005 länsstyrelserna i uppdrag att gemensamt för respektive kuststräcka; västkusten, sydkusten, södra ostkusten och norrlandskusten samt för de stora sjöarna, ur ett regionalt perspektiv redovisa utvecklingen av fiskerinäringen sedan 1990. Uppdraget bestod också i att redovisa de viktigaste bakomliggande faktorerna för utvecklingen under aktuell tidsperiod samt att föreslå åtgärder för att skapa förutsättningar för ett livskraftigt småskaligt fiske i respektive kustområde.

Länsstyrelserna i Skåne och Blekinge redovisar genom denna publikation uppdraget avseende sydkusten. Med sydkusten avses i dessa sammanhang vanligtvis kuststräckan från Blekinges gräns mot Kalmar län till Skånes gräns mot Hallands län. Den problembild som här redovisas gäller dock främst fisket i Östersjön och Öresund. Skånes nordvästra kustområde har till stor del andra förutsättningar och beträffande denna kuststräcka hänvisas till redovisningen från länsstyrelserna i Hallands och Västra Götalands län avseende västkusten.

Förord

Länsstyrelsen fick i 2005 års regleringsbrev i uppdrag att ur regionalt perspektiv redovisa utvecklingen av fiskerinäringen på sydkusten sedan 1990. Vidare ingick i uppdraget att redovisa de viktigaste bakomliggande faktorerna för utvecklingen samt att föreslå åtgärder för att skapa förutsättningar för ett livskraftigt småskaligt fiske i respektive kustområde. Uppdragets redovisning, som utgörs av denna rapport, överlämnades till jordbruksdepartementet den 30 juni 2005.

I Skåne och Blekinge finns en lång tradition av småskaligt kustnära fiske. Ett fiske som enligt vår mening är det mest optimala för att beskatta den fiskresurs som finns i våra hav. Ett småskaligt kustfiske främjar hållbara fiskuttag, skapar arbetstillfällen i våra kustsamhällen och är avgörande för bevarandet av en levande kust- och skärgård.

Fiskerinäringen har mycket goda förutsättningar på sydkusten. Huvuddelen av det svenska fiskets fångstvärde grundar sig på fisk fångad i havsområdena utanför sydkusten. Våra fiskare är skickliga yrkesmän med ett dokumenterat engagemang i arbetet med att utveckla ett långsiktigt hållbart fiske. Även marknadsförutsättningarna är goda med en närhet till såväl den svenska som den europeiska marknaden. Trots detta har utvecklingen för fiskerinäringen i vår region varit negativ under många år.

År 2002 tog länsstyrelserna fram en studie över fisket på Sydkusten. Redan i denna framgick med all tydlighet de problem som fiskerinäringen på sydkusten brottas med. Regeringen har sedan dess, i kustfiskepropositionen december 2003, liksom EU tydligt uttalat att åtgärder måste vidtas för att kustfisket skall bevaras och utvecklas. Länsstyrelsen tvingas dock konstatera att några påtagliga sådana åtgärder ännu inte genomförts. De oklara framtidsutsikterna är destruktiva och näringen behöver klara besked – utveckling eller avveckling?

I detta uppdrag beskriver vi fisket i regionen och ger vår bild av vad som ligger bakom den negativa utvecklingen av kustfisket. Vi föreslår också åtgärder som vi anser oundgängliga för att främja och bevara detta fiske. Vi betonar särskilt behovet av att skyndsamt uppnå balans mellan fiskekapaciteten och våra tillgängliga fiskeresurser. Detta anser vi är absolut nödvändigt för att nå de nationella politiska målen med att bevara det småskaliga fisket längs hela Sveriges kust. Kraftfulla och tydliga åtgärder för att uppnå de politiska målen skulle snabbt stärka framtidstron inom fiskerinäringen och säkra kustfiskets fortlevnad på sydkusten.

Sydkusten, juni 2005

Bengt Holgersson
Landshövding i Skåne län

Ingegerd Wärnersson
Landshövding i Blekinge län

Innehåll

Historik och beskrivning av nuvarande situation	6
--	----------

Fiskresursen och miljöpåverkan	6	Torskfångsterna	14
Fiskeflottan och fiskarekåren	6	Sillfångsterna	14
Fiskeflottan	6	Skarpsillfångsterna	15
Fiskefartygens antal och längd	6	Fångsterna i foderfisket	15
Fiskefartygens bruttotonnage	8	Laxfångsterna	16
Fiskefartygens ålder	8	Ålfångsterna	16
Fiskarekåren	9	Fångsterna av övriga arter	17
Antalet yrkesfiskare	9	Fångstmönstret i sydkustfisket	19
Yrkesfiskarnas ålder och åldersfördelning	9	Fiskeinriktningen längs de olika kustavsnitten .	19
Yrkesfiskarnas könsfördelning	10	Fångstplatserna	19
Yrkesfiskarnas inkomster	10	Fiskehamnarna	20
Nyrekryteringen	10	Fiskberedningsindustrin	21
Fångsterna och fångstmönstret	12	EU: s strukturstöd till fiskerinäringen	21
Fångsterna i sydkustfisket	12		
De totala fångsterna	12		

Orsakerna till fiskets utveckling fram till idag samt åtgärdsförslag för att åstadkomma en positiv utveckling för fiskerinäringen	22
--	-----------

Åtgärds paket för att uppnå ett livskraftigt fiske på sydkusten	22	Fisket efter sill och skarpsill	28
Målsättningen för fiskerinäringen på sydkusten .	22	Modell för sill- och skarpsillfiskets bedrivande .	28
Förutsättningarna för fiskerinäringen på sydkusten	23	Dioxin	29
Öresund	23	Snörpvadsfisket i Blekinges skärgård	29
Konflikter mellan olika länders fiskare	24	Garnfisket efter sill	29
Föreskrifter och kontroll	24	Åtgärdsförslag	29
Säl	24	Lax	30
Skarv	24	Dioxin	30
Tumlare	24	Åtgärdsförslag	30
Fritidsfisket	25	Ål	30
Åtgärdsförslag	25	Åtgärdsförslag	30
Sydkustens olika fisken	25	Fiskeflottan	31
Torsk	25	Åtgärdsförslag	33
Förvaltningen av torsken	25	Fiskarekåren	34
Sommarstoppet för torskfisket	25	Nyrekrytering	34
Fredningsområdet för torsk	26	Jämställdhet	34
Bifångster	26	Ansvarsfullt fiske	34
Minimimått	26	Åtgärdsförslag	34
Illegalt fiske	26	Fiskehamnarna	35
Åtgärdsförslag	26	Åtgärdsförslag	35
Torskfisket	27	Beredningsindustrin	36
Åtgärdsförslag	27	Åtgärdsförslag	36
Sill och skarpsill	28	Marknaden för fisk	37
Förvaltningen av sill och skarpsill	28	Åtgärdsförslag	37
Åtgärdsförslag	28	EU: s strukturstöd till fiskerinäringen	38
		Åtgärdsförslag	38

Historik och beskrivning av nuvarande situation

Länsstyrelserna i Skåne och Blekinge utgav i november 2002 rapporten *Fisket på sydkusten – En studie av fiskerinäringen i Blekinge och Skåne län*. Denna innehöll en omfattande beskrivning av fisket i de båda länen samt en diskussion om mål och förslag till åtgärder för att stärka och bevara fisket på sydkusten. Rapporten innehöll i sin beskrivande del en utförlig historik samt redogörelse för den aktuella situationen avseende beståndsutvecklingen, miljöpåverkan, fiskeflottan, fiskarekären, fång-

sterna, fiskemönstret, fiskehamnarna, beredningsindustrin, marknaden m.m. Inför redovisningen av detta uppdrag har det inte funnits resurser att genomföra en motsvarande beskrivande analys. Dock har huvuddelen av det statistiska materialet uppdaterats med aktuella data och försetts med nya kommentarer. Beträffande övriga beskrivande delar hänvisas till den tidigare rapporten. Rapporten finns tillgänglig på länsstyrelsernas hemsidor www.m.lst.se respektive www.k.lst.se.

FISKRESURSEN OCH MILJÖPÅVERKAN

Beträffande olika fiskarters aktuella status och olika miljöfaktorers påverkan på fiskbestånden hänvisas till Fiskeriverkets rapport *Fiskbestånd och miljö i hav och sötvatten. Resurs och miljööversikt 2005*.

Ang säl, skarv, tumlare och fritidsfiskets påverkan på fisket, se också nedan avsnittet *Förutsättningarna för fiskerinäringen på sydkusten*.

FISKEFLOTTAN OCH FISKAREKÄREN

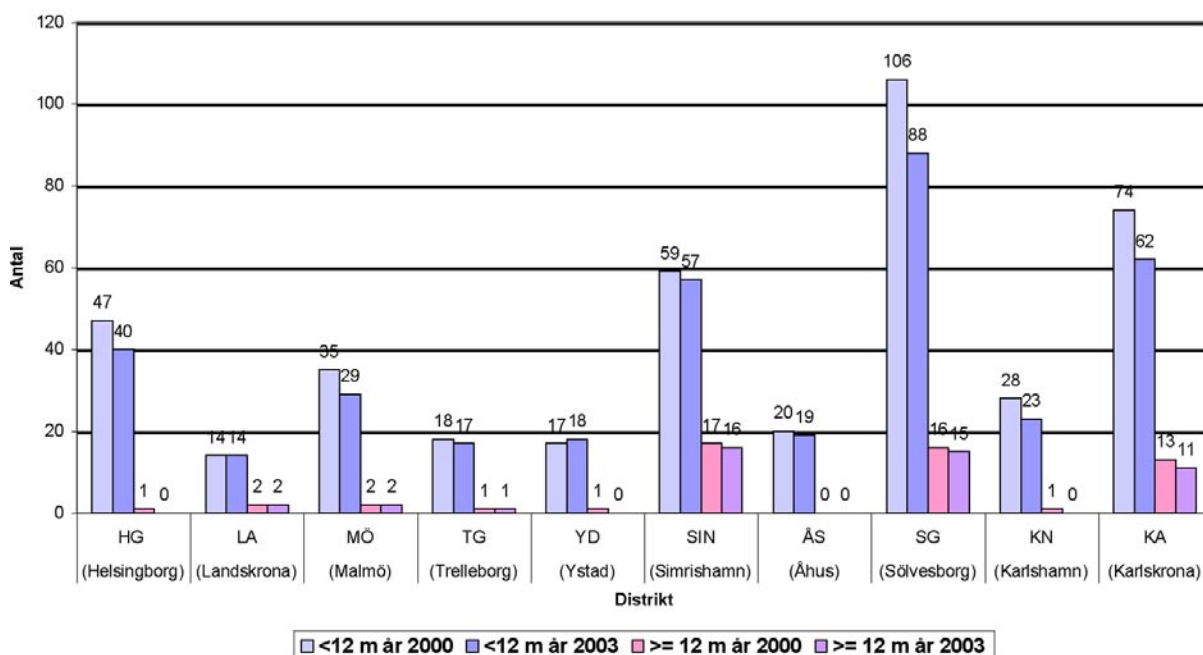
Fiskeflottan

Fiskeflottan i Blekinge och Skåne bestod den 31 dec. 2003 av totalt 414 fartyg. Av dessa var 367 (89 %) under 12 meters längd (båtar) och resterande 47 (11 %) 12 meter och däröver (skepp). Det småskaliga fisket är alltså klart dominerande vad avser antalet fartyg i sydkustflottan. Endast 10 fartyg överstiger 24 m. Fartygen ägs uteslutande direkt eller indirekt av

de personer som är aktiva i fisket. Generellt sett är sydkustflottan spridd på ett stort antal hamnar men det större tonnaget är koncentrerat till Simrishamn, Sölvesborg och Karlskrona. Flottan fördelar sig längs sydkusten på de olika kuststräckorna enligt fig. 1. Som jämförelse har uppgifterna från år 2000 tagits med.

Fiskefartygens antal och längd

Fig. 1. Antal fiskefartyg hemmahörande på sydkusten fördelade på tulldistrikt per den 31 dec. 2000 respektive 2003

Källa: Fiskeriverket

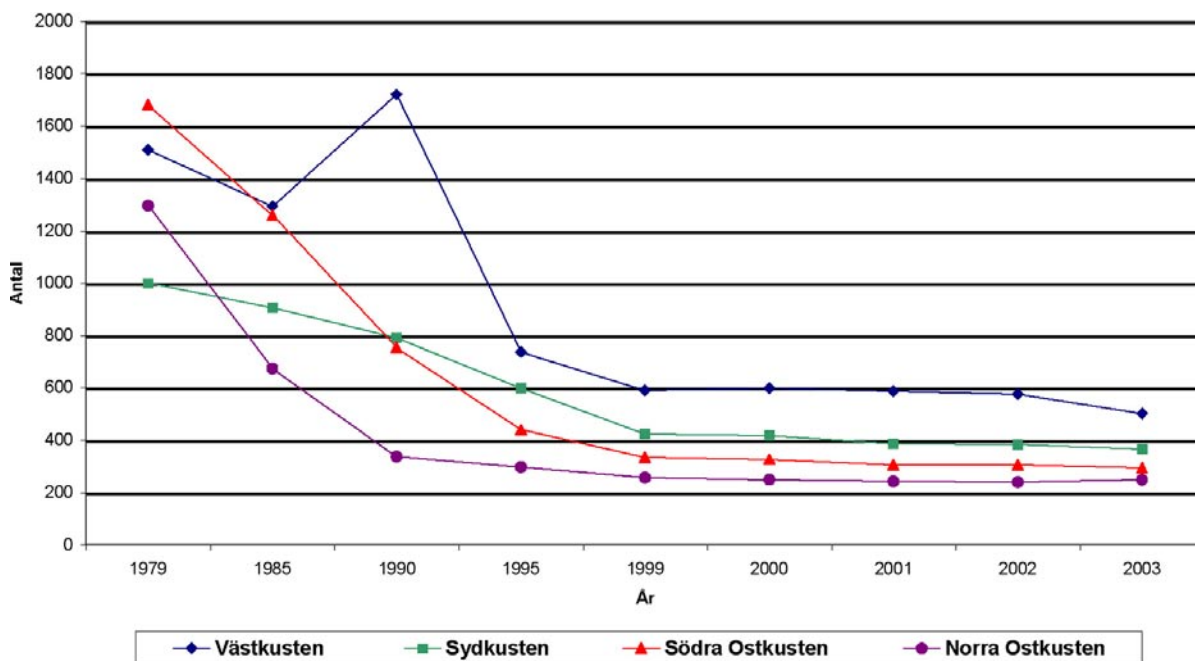
Fil: Fartyg tulldistrikt sydkusten uppdat 2005.xls

Liksom beträffande andra kuststräckor har antalet fiskefartyg på sydkusten minskat kraftigt de senaste åren. Sedan 1990 har sydkustflottan minskat med 54 % i antal fartyg. Utvecklingen på de olika kuststräckorna framgår av fig. 2 och 3.

Vid tolkningen av dessa siffror måste beaktas att underlaget för beräkningen av antalet fartyg före och

efter 1994 skiljer sig beroende på införandet av kravet på fartygstillstånd detta år. Förändringarna mellan 1990 och 1995 kan säkerligen därför till viss del tillskrivas denna faktor. Tidigare beräkningar omfattade i större utsträckning även mindre båtar som endast delvis användes i yrkesfiske.

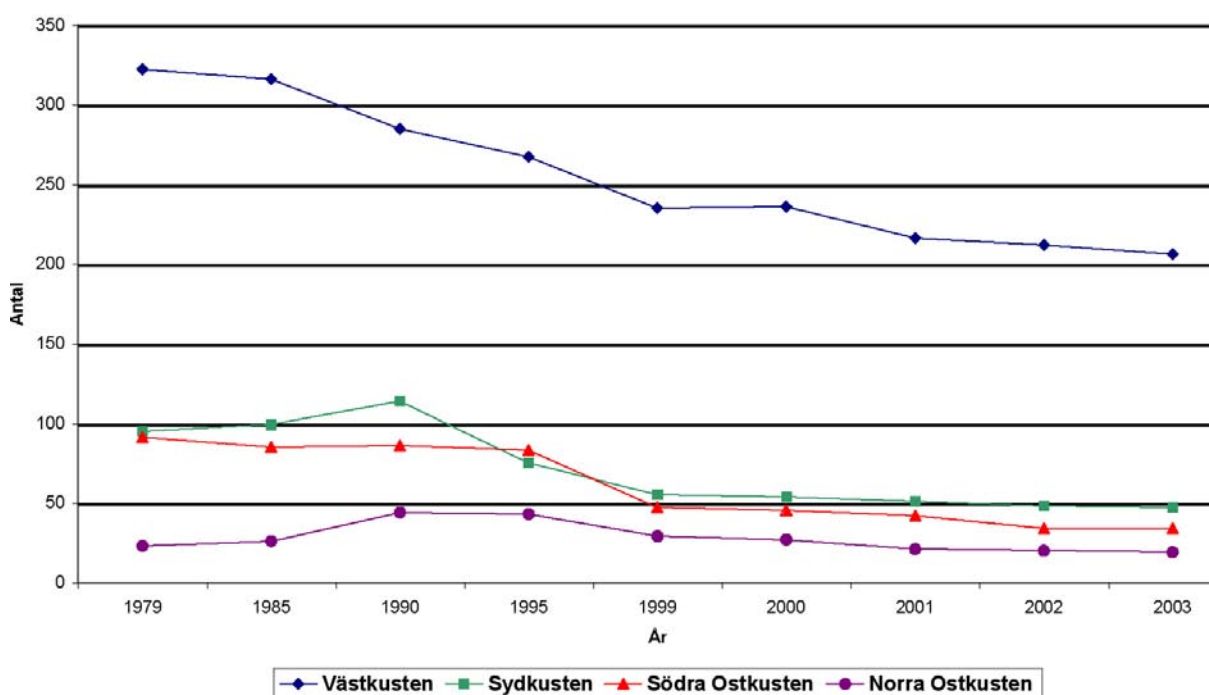
Fig. 2. Förändring av antal fartyg under 12 meter

Källa: SCB och Fiskeriverket

Fil: Antal fartyg 78-99 uppdat 2005.xls

Fig. 3. Förändring av antal fartyg 12 meter och längre

Källa: SCB och Fiskeriverket

Fil: Antal fartyg 78-99 uppdat 2005.xls

Fiskefartygens bruttotonnage

För att ge en mera fullständig bild av flottans fångstkapacitet redovisas här även utvecklingen beträffande sydkustflottans bruttotonnage. Utvecklingen framgår av fig. 4. Figuren upptar endast fiskeskeppen då länsstyrelserna saknar uppgifter för de mindre fartygen för mer än ett par år tillbaka i tiden. Det samlade bruttotonnaget för fartyg under 12 meter i sydkustflottan år 2003 var 1 926 brt vilket var en minskning med 5 % sedan föregående år.

Sammanfattningsvis kan fastslås att fiskeflottan under 1990-talet utvecklades mot färre men längre fartyg. Samtidigt kom en stigande andel av de längre fartygen att höra hemma på västkusten. Under perioden uppvisade sydkusten den största minskningen av antalet skepp.

Bruttotonnageutvecklingen under 90-talet förstärker ytterligare denna bild. Skeppens totala bruttotonnage i hela riket minskade visserligen (minus 7 %) men inte i samma utsträckning som numerären (minus 31 %). På västkusten ökade skeppstonnaget med 9 % medan det under samma period på sydkusten minskade med 42 %. På ostkusten var minskningen lika stor. Bland de återstående fartygen ökade alltså andelen med stort tonnage och en ökande andel av dessa stora fartyg hade sin hemmahamn på västkusten.

Under de inledande åren på 2000-talet har dock västkusten, som så sent som år 2000 hade en viss ökning av antalet fartyg, också haft en kraftig minskning av flottan. Mellan år 2000 och 2003 har antal västkustfartyg under 12 meter minskat med 16 %, antal fartyg över 12 meter har minskat med 13 %

och västkustskeppens bruttotonnage har minskat med 6 %. Motsvarande siffror för sydkusten under samma tid är 12, 13 respektive 22 %.

Fiskefartygens ålder

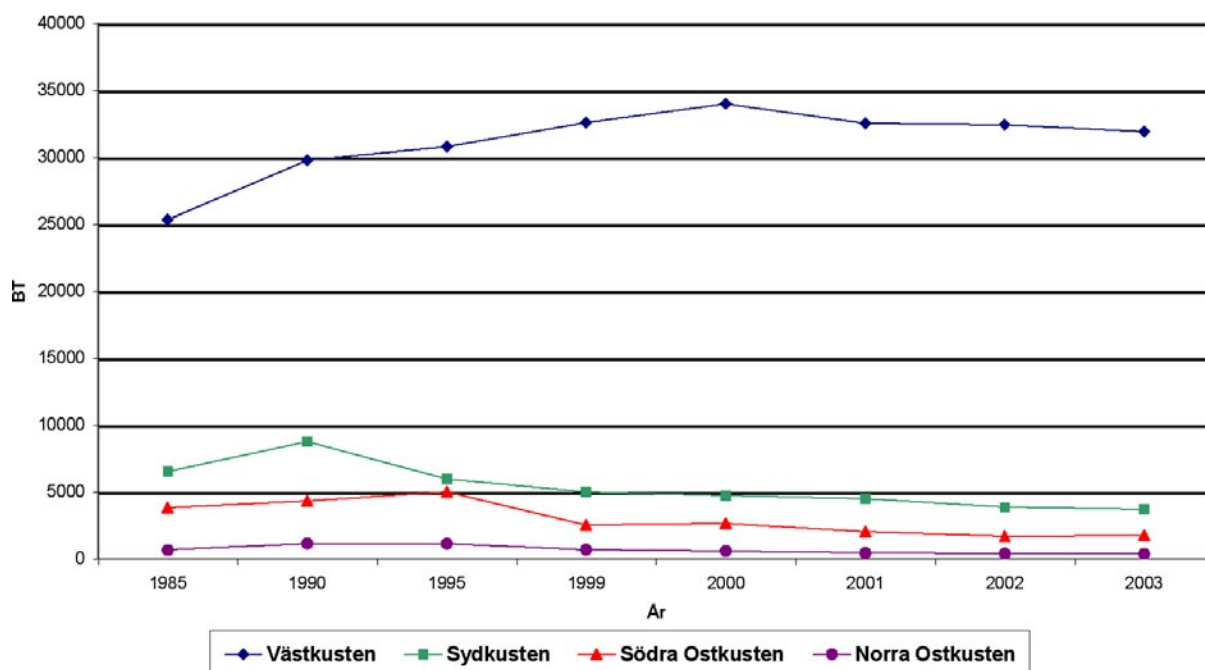
Jämförd med övriga Europas fiskeflottor är den svenska flottan förhållandevis ålderstigen och sydkustens flotta avviker inte från riksgenomsnittet (fig. 5). På sydkusten är de större fartygen genomsnittligt äldre än de mindre vilket till viss del förklaras av att de senaste årens nybyggen och förvärv på sydkusten främst avsett mindre fartyg.

Åldersfördelningen för fartygen är ungefär likartad längs samtliga tulldistrikt längs sydkusten (fig. 6). Intressant att notera är dock att de äldsta fartygen främst finns i det fiskeberoende Simrishamnsdistriktet medan de nyaste fartygen huvudsakligen återfinns i Öresundsdistrikten. I Öresund förekommer endast mindre garnfiskefartyg och det är nästan undantagslöst här som de senaste årens investeringar i nybyggda fartyg skett.

Det vanligaste byggmaterialet bland de större fiskefartygen är metall medan plast dominerar bland de mindre. På sydkusten finns dock fortfarande en förhållandevis stor andel träfartyg.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den typiska sydkustbåten är en ca 25 år gammal garnfiskebåt av plast eller trä med en längd understigande 12 meter. I sydkustflottan finns även ett mindre antal större trålare som bedriver fiske efter torsk och sill för konsumtion samt ett visst foderfiske.

Fig. 4. Förändring av bruttotonnage fartyg 12 meter och längre

Källa: Fiskeriverket

Fil: Antal fartyg 78-99 uppdat 2005.xls

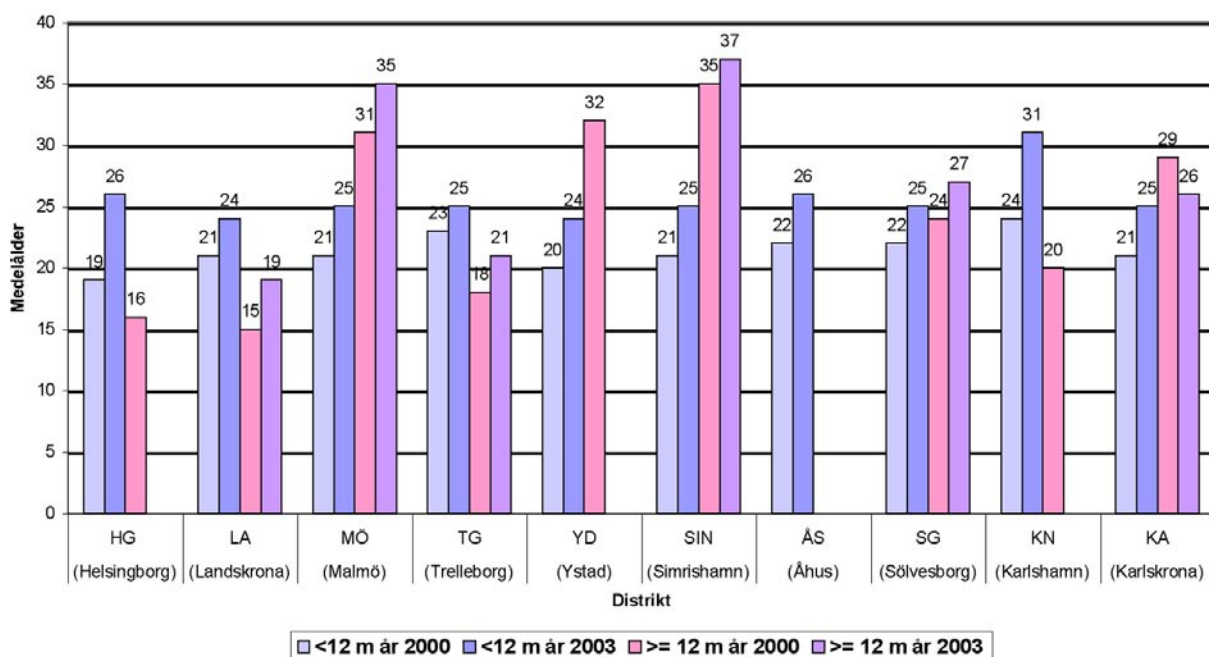

Fig. 5. Den skånska och blekingska fiskeflottans medelålder fördelad på längdklasser per den 31 dec. 2003 (medianvärden)

Fartygslängd	<10 m	10–11,99 m	12–17,99 m	18–23,99 m	>=24 m
Sydkusten					
Blekinge	26	26	26	19	34
Skåne	25	22	22	29	39
Hela Riket	25	24	25	23	35

Källa: Fiskeriverket

Fig. 6. Medelålder för fiskefartyg hemmahörande på sydkusten fördelade på tulldistrikt per den 31 dec. 2000 respektive 2003 (medianvärden)

Källa: Fiskeriverket

Fil: Fartyg tulldistrikt sydkusten uppdat 2005.xls

Antalet yrkesfiskare

Enligt av Fiskeriverket senast gjorda beräkningar, per den 31 dec. 2003, uppgick antalet saltvattensfiskare på sydkusten till 516 varav i Skåne 261 och i Blekinge 255. I hela Sverige fanns vid denna tidpunkt totalt 2 529 saltvattensfiskare. Detta ger Skåne och Blekinge en andra respektive tredje plats efter Västra Götalands län (1173) och före Hallands län (223) och Kalmar län (196). Övriga län har betydligt färre fiskare.

De kommuner på sydkusten som har flest yrkesfiskare är Sölvesborg med 119, Karlskrona med 107 och Simrishamn med 100. Dessa tre kommuner utgör alltså tillsammans hemort för hela 63 % av sydkustens fiskarekåren.

Fig. 7 belyser utvecklingen i hela riket och längs olika kuststräckor från 1965 till 2003. I dessa siffror ingår även yrkesfiskare utan yrkesfiskelicens men ej sötvattensfiskare.

Med undantag av åren kring mitten av 80-talet, då torskfisket blomstrade, har antalet fiskare på sydkusten minskat och uppgår nu till mindre än hälften av antalet år 1965. Minskningen eskalade under 90-talet då sydkustfiskarna minskade med 23 %. I hela riket har kåren under samma period minskat med 12,5 %. Under de första åren av 2000-talet avstannade minskningen på sydkusten men sköt åter fart under år 2003 då nästan var tionde fiskare upphörde med sin verksamhet.

Yrkesfiskarnas ålder och åldersfördelning

Medelåldern hos Sveriges fiskare är hög och ökade mellan åren 1995 och 2003 från 44 till 50 år uttryckt i medianvärde. I Blekinge och Skåne var den i december 2003 också 50 år, vilket är något högre än på västkusten men något lägre än på ostkusten.

Som framgår av fig. 8 är det i åldersgruppen 50 – 64 år som det största antalet fiskare finns. Anmärkningsvärt är det, även i förhållande till riksgenomsnittet, låga antalet fiskare i åldersgrupperna under 35 år. Endast 13 % är under 35 år vilket tyder på en låg nyrekrytering. Västkusten har en högre andel fiskare i de yngre ålderskategorierna.

Yrkesfiskarnas könsfördelning

Trots ökad mekanisering är yrkesfiske fortfarande en utpräglad manlig sysselsättning. På sydkusten finns endast 5 kvinnliga yrkesfiskare varav 3 i Skåne och 2 i Blekinge. Ett alltså fysiskt krävande yrke med ofta långa oregelbundna arbetsdagar och frånvaro från familj torde vara förklaringen. Det småskaliga kustfisket där man varje dag återvänder till hemmahamnen borde emellertid ha lättare att attrahera kvinnor än det storskaliga med kanske flera dagar i sträck till sjöss.

Yrkesfiskarnas inkomster

Trots att antalet fiskare under de senare decennierna minskat har de totala fångstmängderna generellt sett

ökat, särskilt sedan början av 90-talet främst beroende på foderfisket. Detta borde indikera ett ökat fångstvärde men beaktas det minskade penningvärdet har dock det totala fångstvärdet minskat ända sedan slutet på 60-talet och fisket försörjer allt färre fiskare.

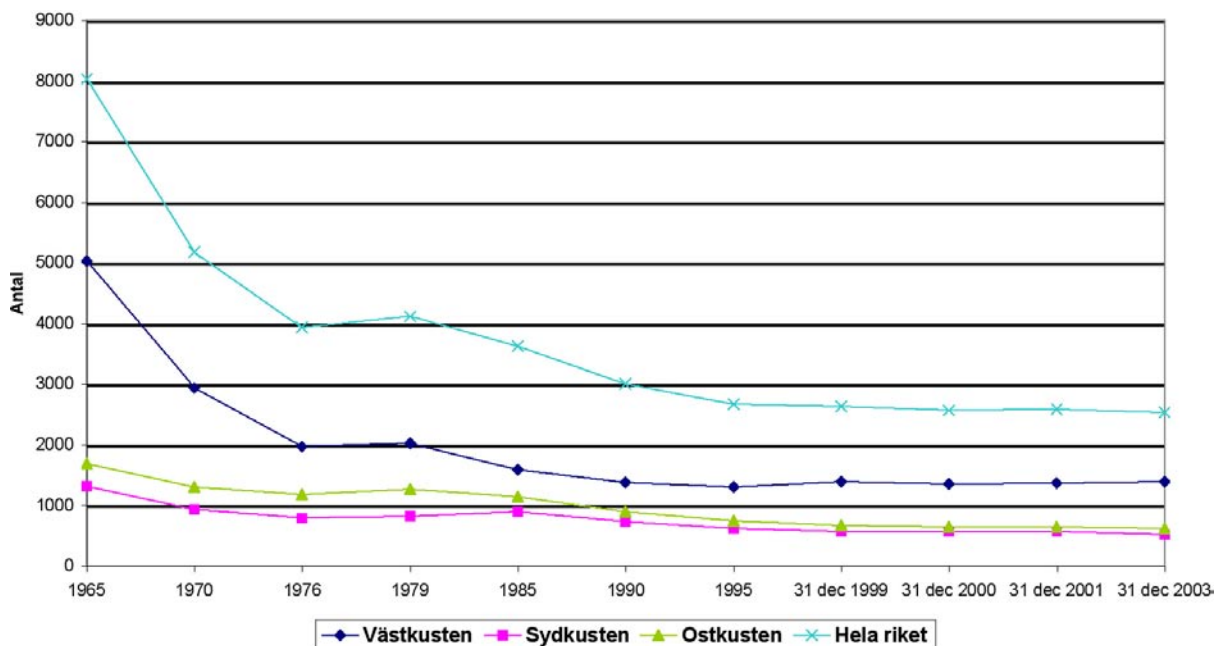
I genomsnitt fångar en fiskare idag ungefär tre gånger så mycket fisk som sin kollega för 40 år sedan. Värdeutvecklingen av fångsten per fiskare i förstahandsledet har dock inte hållit jämna steg med fångstutvecklingen. Om värdena indexeras finner man att värdeökningen per fiskare år 2003, sedan 1965, endast varit ca 20 %. Under 90-talet var dock värdena högre (fig.9). Sydkustfiskaren ligger under riksgenomsnittet t.o.m. under riksgenomsnittet från alla föregående år sedan 1965! Givetvis påverkas yrkesfiskarens ekonomi av flera andra faktorer såsom kostnader för fartyg, redskap, hamnavgifter, drivmedel samt finansiella kostnader etc. Senare tiders skattning av fiskeresursen med allt större fartyg innebär generellt sett också att en större andel av fångstvärdet används till kapitalkostnader istället för till arbetskraft. För att kompensera de ökade kostnaderna för realkapital behöver därför dagens fiskare med stora fartyg ett, i förhållande till sina tidigare kollegor, betydligt högre fångstvärde. I perioder av minskande och fluktuerande fisktillgång torde därför det huvudsakligen småskaliga sydkustfisket, tack vare mindre investeringar och möjligheten att anpassa fiskeansträngningarna, vara bättre rustat än det storskaliga att bibehålla en hyfsad lönsamhet.

Enligt Fiskeriverkets rapport rörande kustfiskebefolkningens ekonomi avseende inkomståret 1997 låg den genomsnittliga näringsinkomsten per hushåll inom det småskaliga kustfisket i egentliga Östersjön (fartyg <12 m) under inkomståret på 57 600 kr (62 500 kr i dagens penningvärde). Högst inkomst redovisades av fiske med ålbottengarn och torsk- och piggvargarn. I fisket med övriga nät och ryssjor var inkomsten lägre. Fiskarna på västkusten hade generellt högre inkomster än fiskarna på sydkusten.

Nyrekryteringen

Som framgått ovan är nyrekryteringen av fiskare på sydkusten mycket låg. Starkt bidragande orsaker till den låga rekryteringen är säkerligen bristande framtidstro inom näringen och ovisshet om den framtida utvecklingen och fiskeripolitiken. Andra bidragande faktorer är de ofta relativt låga inkomsterna och den hårda arbetsmiljön i kustfisket. Rent praktiskt försvaras också rekryteringen av det ökande ensamfisket och de begränsade fiskerättigheterna. Det är idag ofta svårt att få plats som s.k. lottkarl ombord hos någon etablerad fiskare och på så vis lära sig yrket från grunden. De sistnämnda förhållandena har säkerligen slagit hårdare mot sydkust- än västkustfisket. På västkusten är fartygen oftast större med flera besättningsmän och fisket bedrivs i större utsträckning i form av släkt- eller familjeföretag.

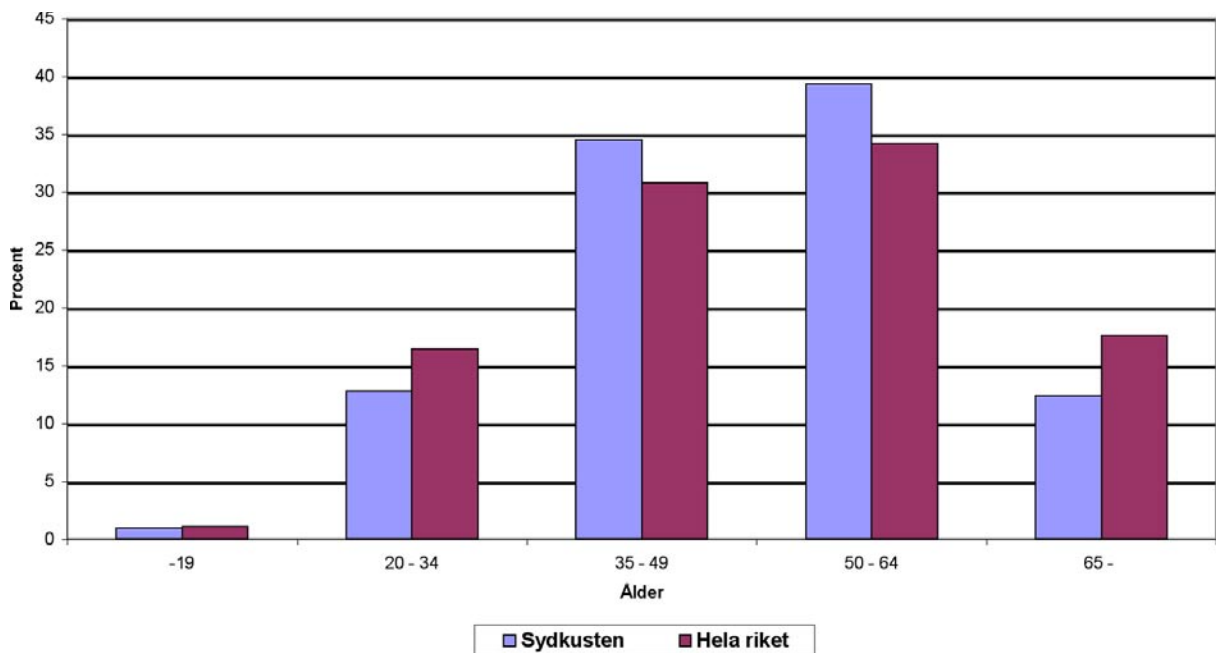
Fig. 7. Saltvattensyrkesfiskare längs de olika kuststräckorna 1965 – 31 dec. 2003

Källa: SCB och Fiskeriverket

Fil: Fiskare Skåne o Blek enl fiskeriräkning t o m 2003.xls

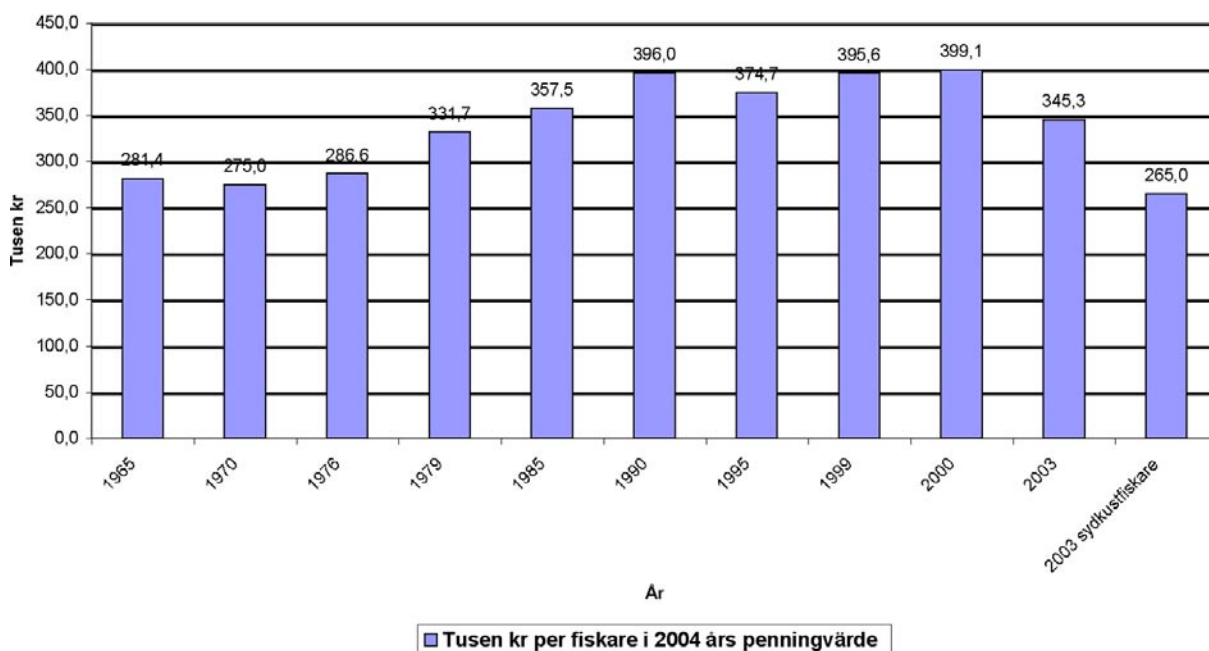
Fig. 8. Procentuell ålderfördelning saltvattensyrkesfiskare, sydkusten och hela riket 2003

Källa: Fiskeriverket

Fil: Fiskares ålder sk o blek 2003.xls

Fig. 9. Saltsjöfiskets fångstvärde per yrkesfiskare år 1965 – 2003, i 2004 års penningvärde

Källa: Fiskeriverket och SCB

Fil: Fångst värde och vikt i förhållande till antal fiskare uppdat 2005.xls

FÅNGSTERNA OCH FÅNGSTMÖNSTRET

Fångsterna i sydkustfisket

I det följande presenteras landningarna och fångsterna på sydkusten beträffande de för regionen viktigaste fiskslagen samt foderfisket i flera figurer. Data baseras dels på landningsuppgifter från fångstmottagarna och dels på fångstuppgifter ur fiskarnas fiskeloggböcker. Beträffande uppgifterna från fångstmottagarna bör noteras att det t.o.m. år 2000 varit fångstmottagarnas adresspostanstalt som avgjort till vilken kuststräcka fångsten hänförs. Detta har t.ex. inneburit att fångster från Östersjön, som landats på östersjökusten och sålts till fångstmottagare på västkusten, redovisats som landade på västkusten. Fr.o.m. 1 januari 2001 är det istället landningshamnens länsstillhörighet som avgör till vilken kuststräcka fångsten hänförs. Detta ger en bättre bild av fiskhanteringen i hamnarna men innebär också t.ex. att fångster av fiskare från andra län som landas i sydkustlänens hamnar hänförs till sydkusten.

Genom att även granska loggboksuppgifterna från fiskare hemmahörande i Blekinge och Skåne får man en bättre uppfattning om sydkustfiskets fångster. Det bör dock observeras att dessa uppgifter, till skillnad från uppgifterna från fångstmottagarna, enbart täcker de licensierade fiskarnas fångster eftersom övriga tidigare inte varit skyldiga att lämna loggboksuppgifter. Detta fiske torde dock vara marginellt. Möjligen kan det nämnvärt påverka uppgifterna för ålfisket med bottengarn som till viss del bedrivs av fiskare utan licens.

I de flesta av figurerna för respektive art (fig. 12 – 21) visas landningarna och fångsterna i fyra kurvor. En av

kurvorna visar de totala landningarna av arten på sydkusten enligt uppgifter från fångstmottagarna, alltså även landningar gjorda av fiskare från andra kuststräckor, medan de övriga tre kurvorna visar fångster av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskarnas fiskeloggböcker. Denna redovisning kan dock inte göras konsekvent beträffande alla fiskslag eftersom sill och skarpsill för konsumtion i fiskeloggböckerna inte skiljs från den sill och skarpsill som går till foder. Detta sker dock i uppgifterna från fångstmottagarna. Sill och skarpsill redovisas därför enbart på grundval av uppgifter i loggböckerna och alltså oberoende av om den gått till konsumtion eller foder, medan foderfångsten redovisas enbart med uppgifterna från fångstmottagarna som grund.

De totala fångsterna

Baserat på landningsstatistiken uppgick den på sydkusten landade fångsten år 2004 preliminärt till 31 694 ton vilket är ca 12 % av den totala svenska fångstvikten. Fångstens värde i förstahandsledet uppgick till något över 198 miljoner kr vilket är ca en fjärdedel av det totala svenska fångstvärdet.

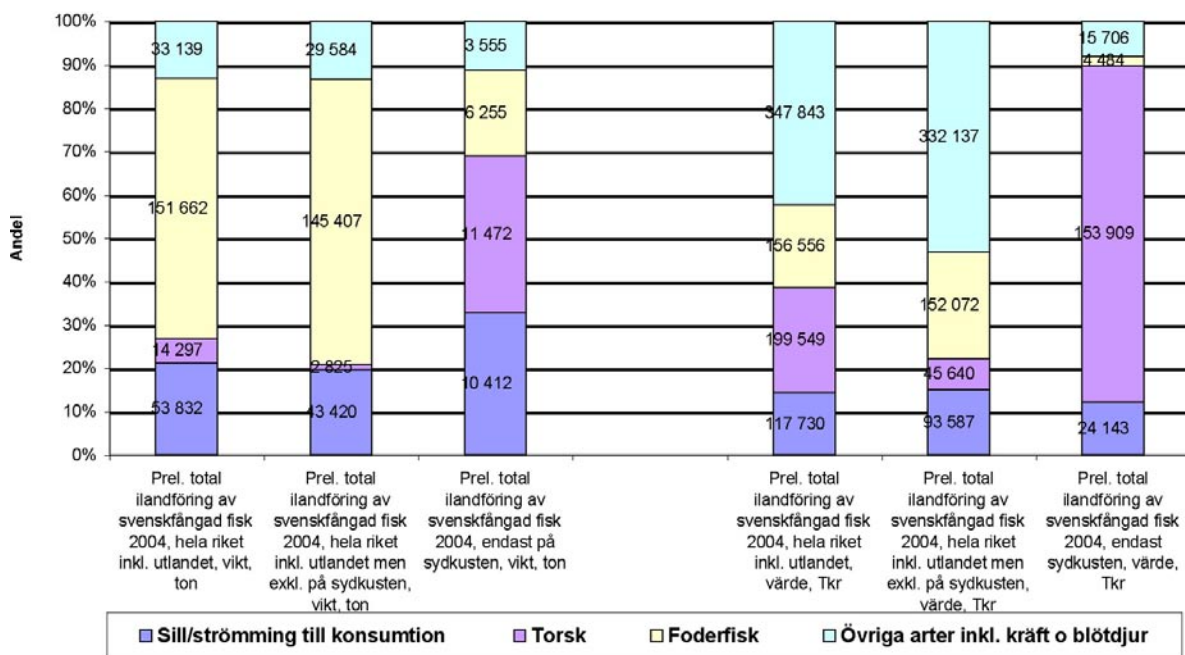
Den värdemässigt helt dominerande fångststarten på sydkusten är torsken som svarade för 78 % av värdet av de fångster som landades på sydkusten år 2004. Beroendet av torskfisket är alltså mycket stort på sydkusten och det är förutsättningarna för detta fiske som avgör utvecklingen av sydkustfisket. Enligt en av Länsstyrelsen i Skåne gjord undersökning år 2001 var

66 % av fiskeföretagen helt beroende av torskfisket och 84 % hade över hälften av sin inkomst från detta fiske. Bland det fåtal fiskeföretag som hade ett litet beroende av torsken återfanns sill- och skarpsilltrålfiskare samt vissa lax- och ålfiskare. Torskens stora betydelse illustreras i fig. 10. Observera att det i denna figur, liksom i fig. 11, rör sig om samtliga landningar till fångstmottagare på sydkusten alltså även av fiskare från andra kuststräckor. Att med loggboksuppgifterna

som grund beräkna den av enbart sydkustfiskare landade totala fångstens värde är tyvärr inte möjligt eftersom konsumtionssill och skarpsill för konsumtion, som ovan nämnts, inte skiljs från foderfisken i fiskeloggbookerna.

Torskens dominans framgår också av fig. 11 som ger en mera detaljerad bild av värdet av de olika fiskslag som landas på sydkusten.

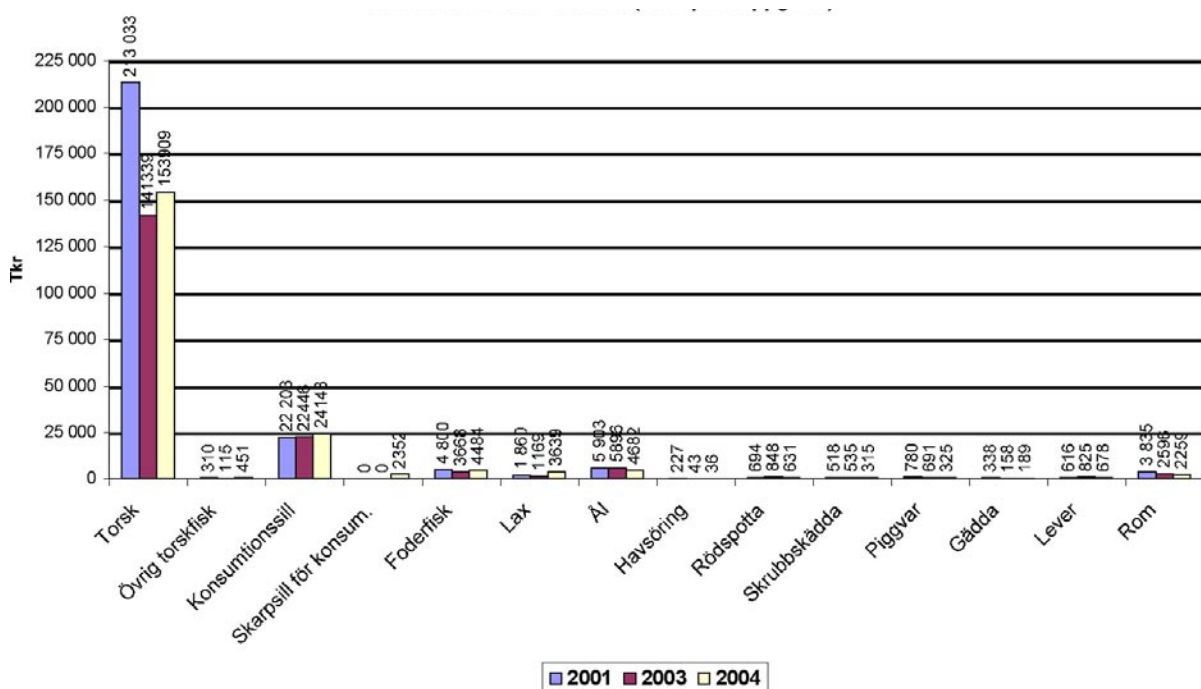
Fig. 10. Sammansättning av landningar år 2004 i vikt och värde, hela riket, hela riket exklusive sydkusten och enbart på sydkusten

Källa: Fiskeriverkets landningsstatistik

Fil:Vikt o värdeandel av fångsten 2004.xls

Fig. 11. Fångstvärden av olika fiskarter landade på sydkusten åren 2001, 2003 och 2004

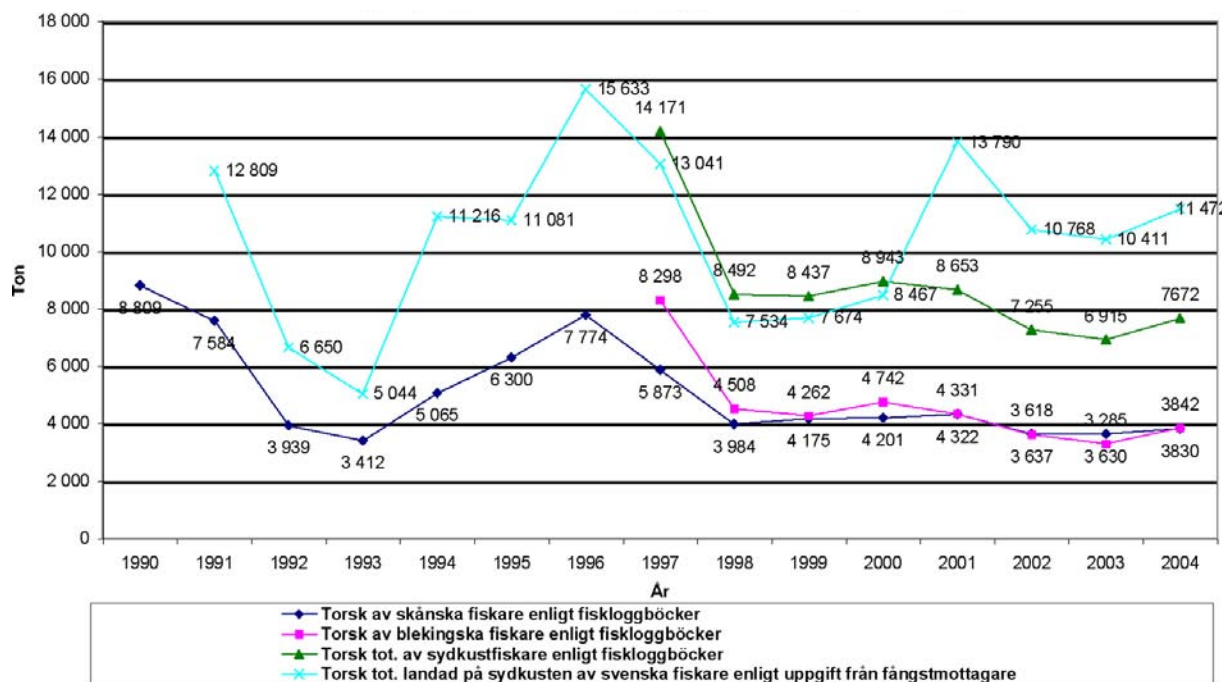

Källa: Fiskeriverket

Fil: Fångstvärde av olika arter på sydkusten uppdat 2005.xls

Torskfångsterna

Fig. 12. Fångster av torsk av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskeloggböcker samt landningar på sydkusten enligt uppgifter från fångstmottagare

Källa: Fiskeriverket

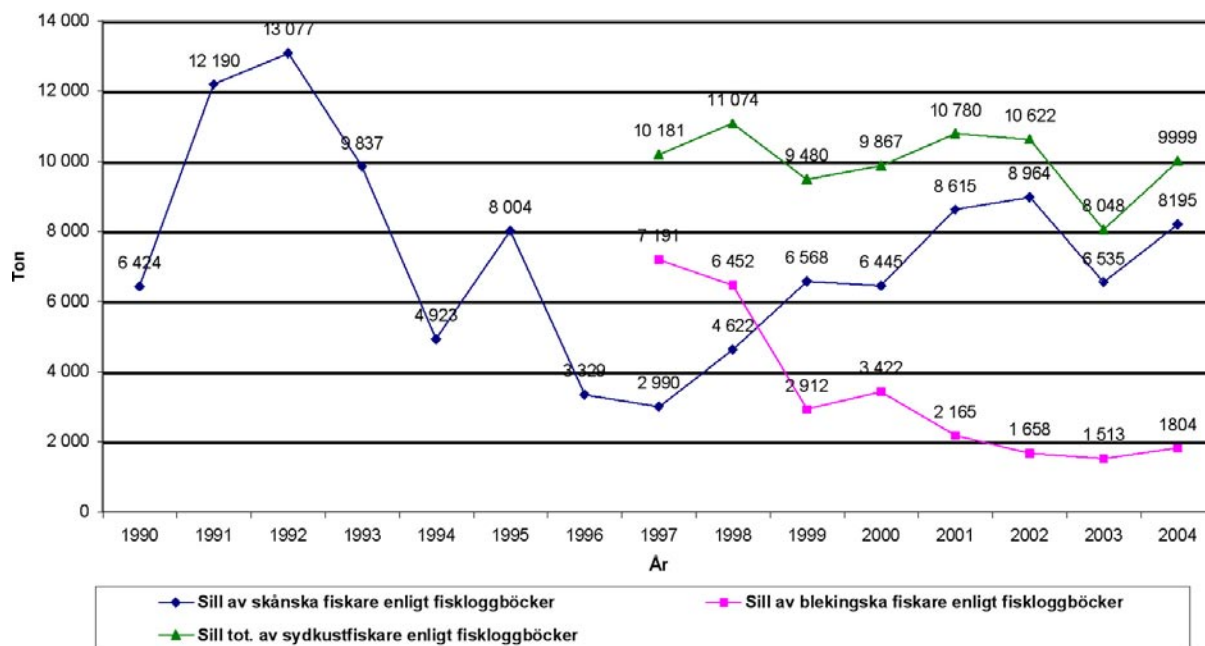
Fil: Fiskfångster Skåne o Blek enl loggböcker uppdat 2005.xls

Sillfångsterna

Sedan 2000 – 2001 har god efterfrågan och relativt höga priser på konsumtions sill inneburit att fisket efter sill till konsumtion ökat. Investeringar i de skånska

sillskeppen och nyligen genomförda satsningar på fångstmottagning av sill i Simrishamn har också bidragit till detta.

Fig. 13. Fångster av sill, inklusive foderfisk, av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskeloggböcker

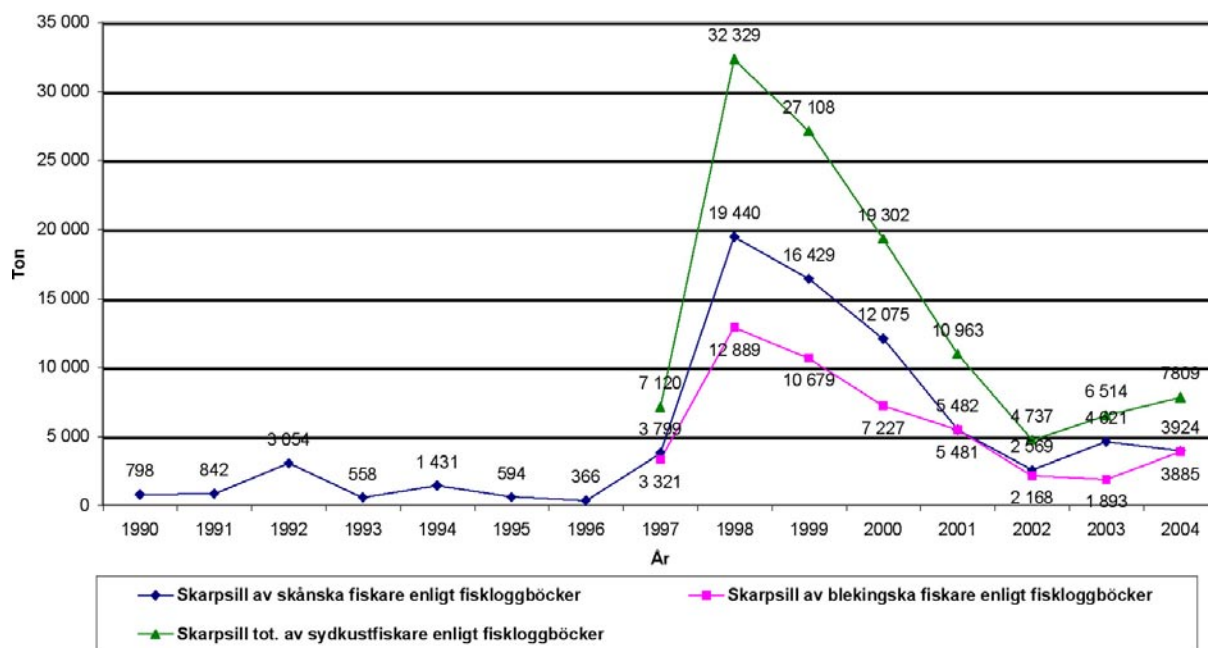

Källa: Fiskeriverket

Fil: Fiskfångster Skåne o Blek enl loggböcker uppdat 2005.xls

Skarpsillfångsterna

Fig. 14. Fångster av skarpsill, inklusive foderfisk, av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskeloggböcker

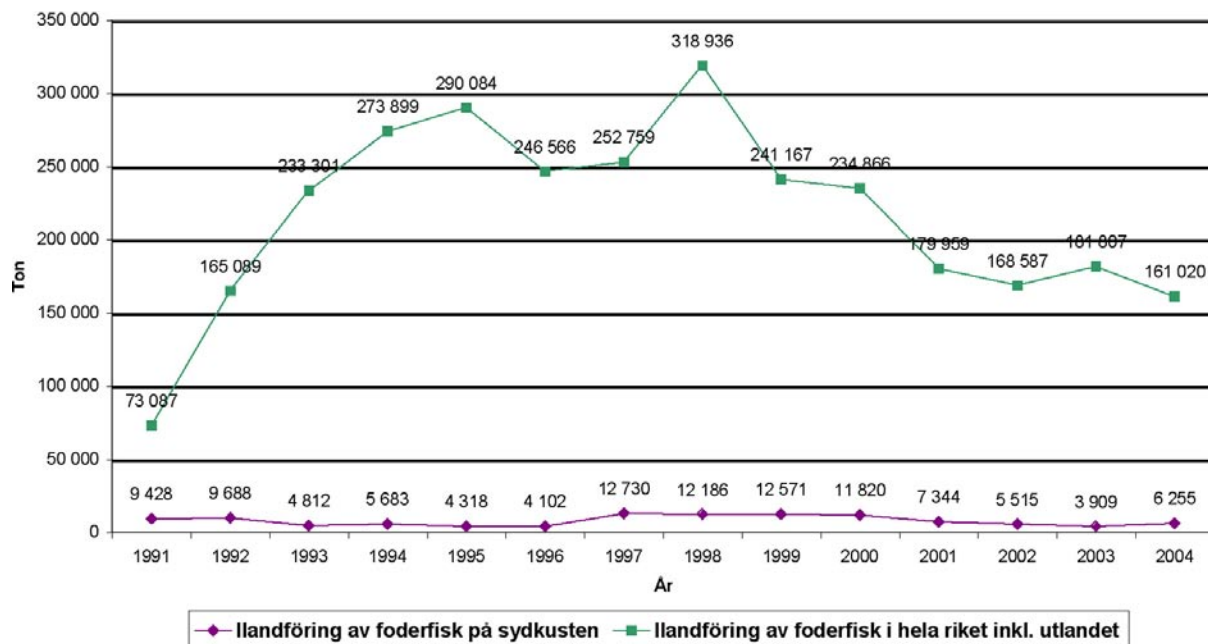
Källa: Fiskeriverket

Fil: Fiskfångster Skåne o Blek enl loggböcker uppdat 2005.xls

Efter de goda åren i foderfisket efter skarpsill i slutet av 90-talet fiskar sydkustfiskarna numera skarpsill främst för konsumtion. Halterna av dioxin i skarpsillen ligger under EU:s gränsvärden.

Fångsterna i foderfisket

Fig. 15. Landningar av foderfisk på sydkusten samt i hela riket inkl. utlandet enligt uppgifter från fångstmottagare

Källa: Fiskeriverket

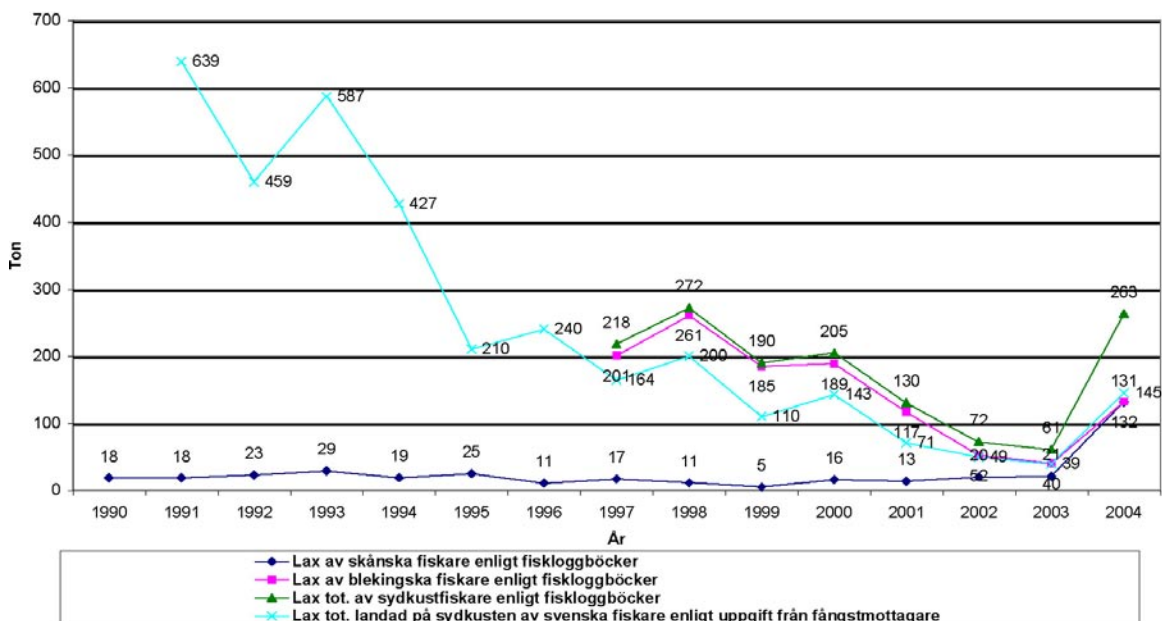
Fil: Landningar fr o m 1990 uppdat 2005.xls

Laxfångsterna

En stor del av det svenska laxfisket finns på sydkusten. Laxfisket är traditionellt av större omfattning i Blekinge än i Skåne. Under 2004 ökade laxfångsterna

markant. God tillgång i kombination med en ökad fiskeansträngning är förmodligen förklaringen. Ett hot mot laxfisket är dock det beslutade förbudet mot fiske med drivgarn.

Fig. 16. Fångster av lax av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskeloggböcker samt landningar på sydkusten enligt uppgifter från fångstmottagare

Källa: Fiskeriverket

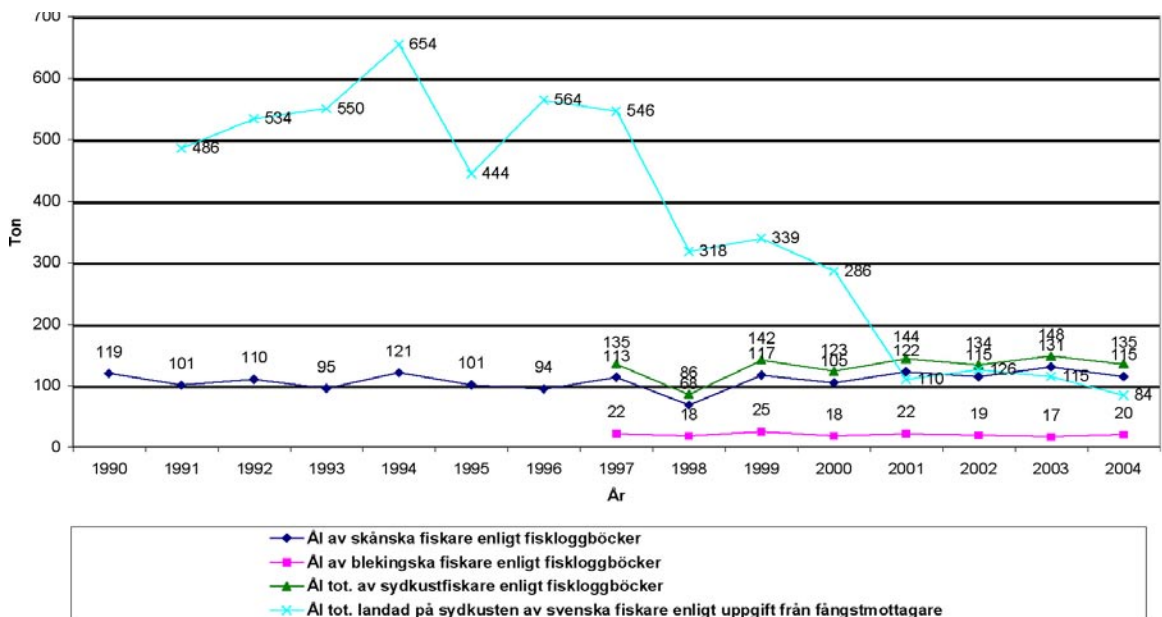
Fil: Fiskfångster Skåne o Blek enl loggböcker uppdat 2005.xls

Ålfångsterna

Ålen är den tredje ekonomiskt viktigaste arten för fisket på sydkusten och mycket betydande för det småskaliga kustfisket. Ca 30 % av de licensierade fiskarna inom det

småskaliga kustfisket i Östersjön fiskar bl.a. ål. Ålfiskets omfattning är större i Skåne än i Blekinge. Det är ännu oklart vad de aviserade förvaltningsåtgärderna inom ålfisket kommer att innebära för fisket på sydkusten.

Fig. 17. Fångster av ål av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskeloggböcker samt landningar på sydkusten enligt uppgifter från fångstmottagare

Källa: Fiskeriverket

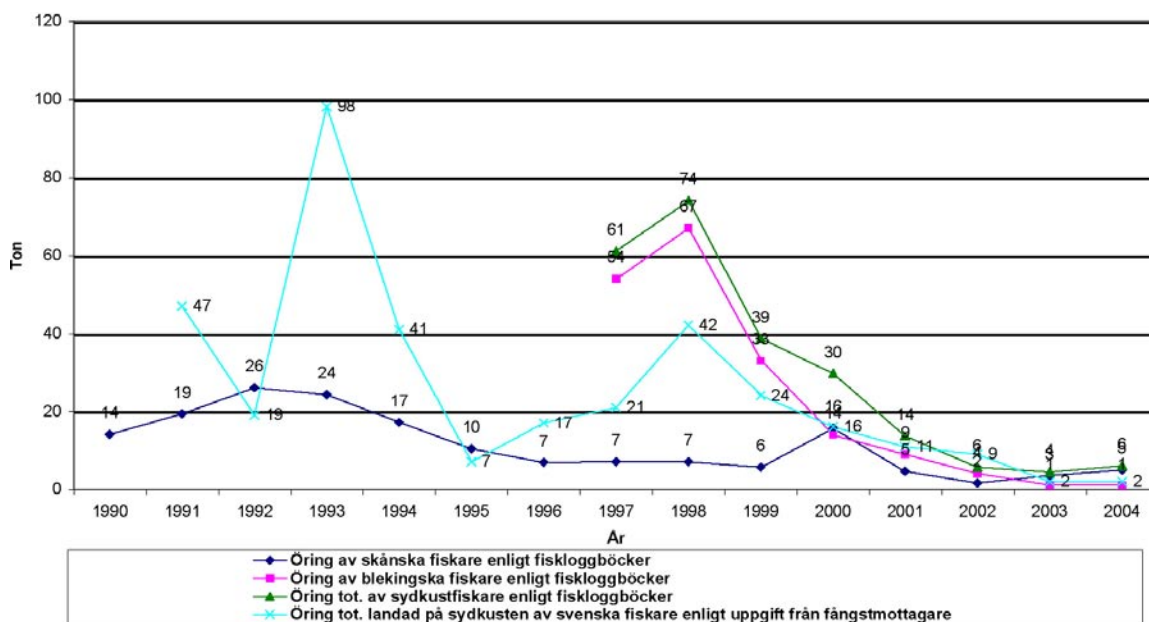
Fil: Fiskfångster Skåne o Blek enl loggböcker uppdat 2005.xls

Fr.o.m. år 2001 är det, som ovan nämnts, landningshamnens länstillhörighet istället för fångstmottagarens hemvist som avgör till vilken kuststräcka fångsten hänförs. Detta förklarar detta års kraftiga minskning enligt landningsstatistiken.

Fångsterna av övriga arter

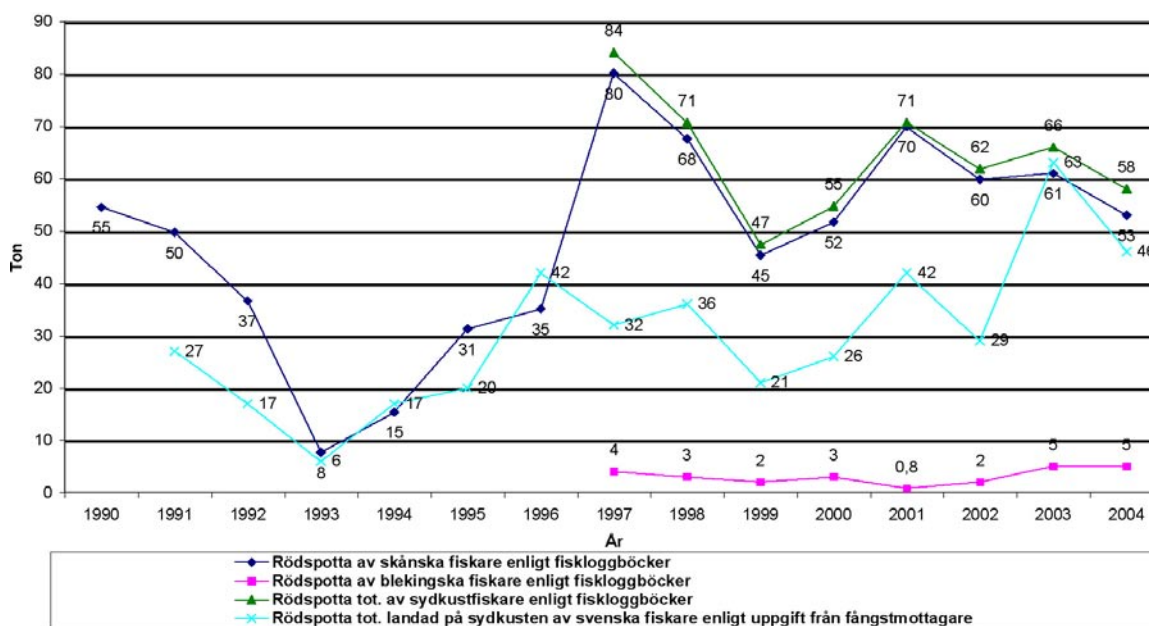
Fig. 18. Fångster av havsöring av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskeloggböcker samt landningar på sydkusten enligt uppgifter från fångstmottagare

Källa: Fiskeriverket

Fil: Fiskfångster Skåne o Blek enl loggböcker uppdat 2005.xls

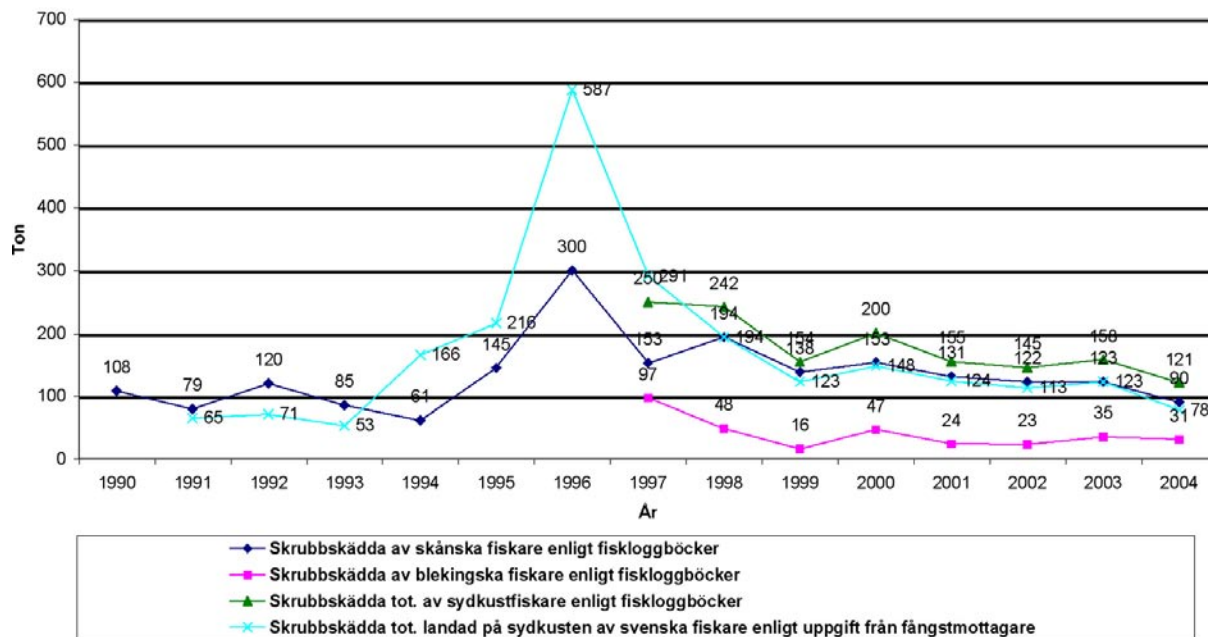
Fig. 19. Fångster av rödspotta av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskeloggböcker samt landningar på sydkusten enligt uppgifter från fångstmottagare

Källa: Fiskeriverket

Fil: Fiskfångster Skåne o Blek enl loggböcker uppdat 2005.xls

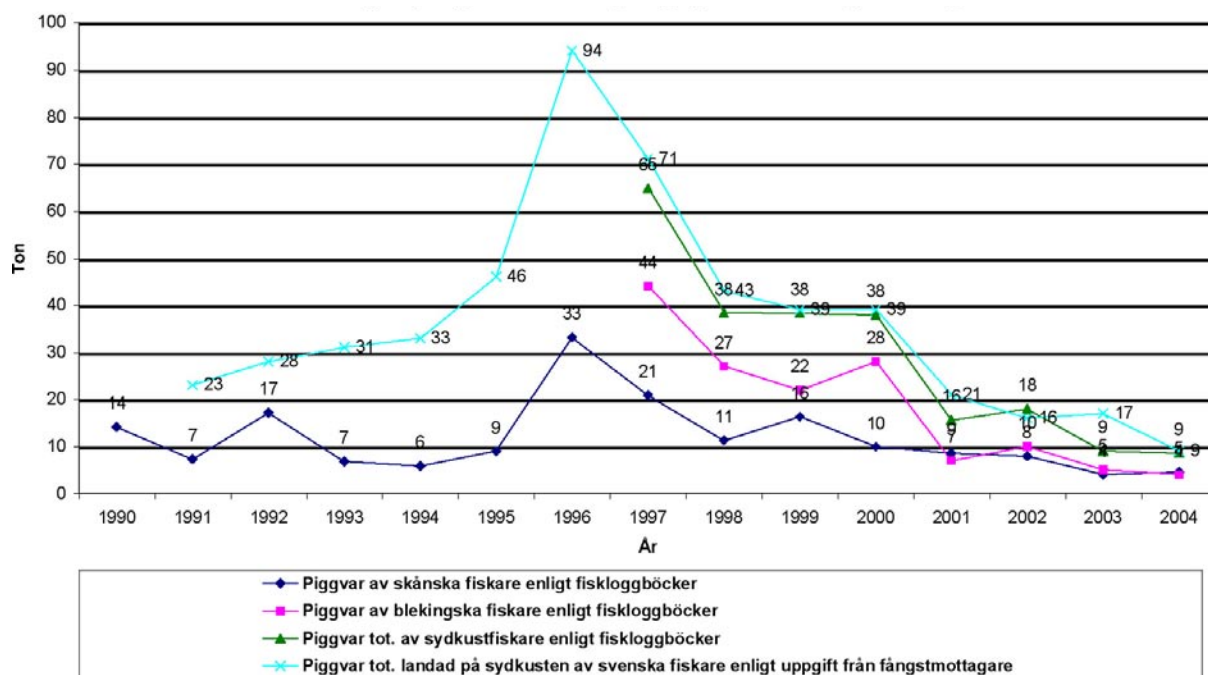
Fig. 20. Fångster av skrubbskädda av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskeloggböcker samt landningar på sydkusten enligt uppgifter från fångstmottagare

Källa: Fiskeriverket

Fil: Fiskfångster Skåne o Blek enl loggböcker uppdat 2005.xls

Fig. 21. Fångster av piggvar av fiskare hemmahörande på sydkusten enligt fiskeloggböcker samt landningar på sydkusten enligt uppgifter från fångstmottagare

Källa: Fiskeriverket

Fil: Fiskfångster Skåne o Blek enl loggböcker uppdat 2005.xls

Fångstmönstret i sydkustfisket

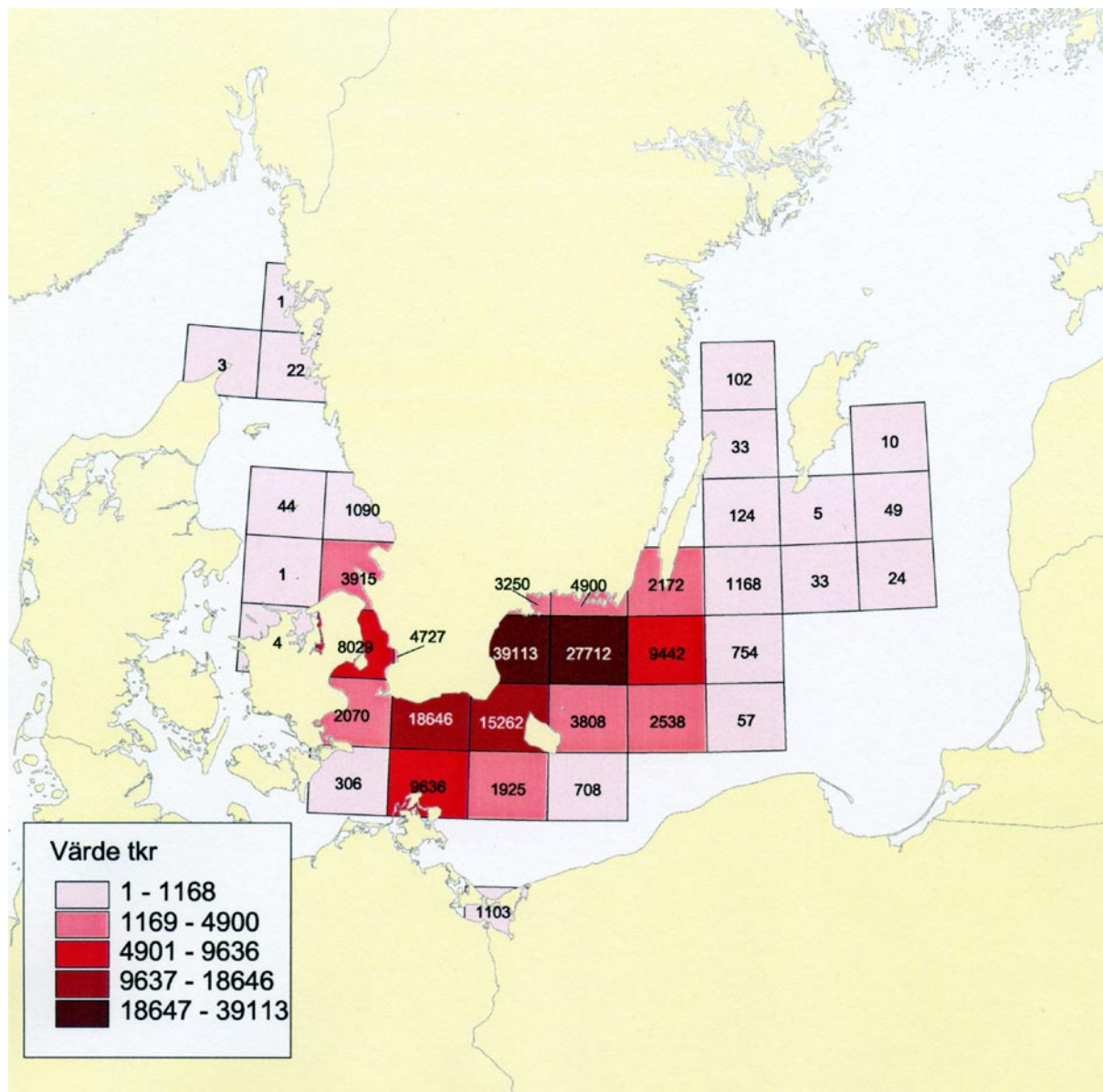
Fiskeinriktningen längs de olika kustavsnitten

Även om torsken dominerar stort i sydkustens fiske finns det lokala variationer i fångstinriktningen längs Blekinges och Skånes långa kuststräckor som är värda att notera. Beträffande dessa hänvisas till *Fisket på sydkusten* sid. 83 – 84.

Fångstplatserna

Sydkustfiskarnas fångster är koncentrerade till de närbelägna kustområdena. De värdemässigt viktigaste fångstområdena framgår av fig. 22 som visar värdet av fisk i olika områden som under år 2004 fångats av fiskare hemmahörande i Skåne och Blekinge.

Fig. 22. Fångstvärde för fisk fångad av fiskare från Skåne och Blekinge 2004

Källa: Fiskeriverkets loggboksstatistik

Fil: Fångstvärdesydskust2004.jpg

FISKEHAMNARNA

Blekinge och Skåne karaktäriseras av ett förhållandevis stort antal fiskehamnar som ligger jämnt spridda längs kusten. Många av hamnarna är små med endast enstaka eller ett fåtal fiskare. Beträffande antal hamnar, geografiskt läge etc. hänvisas till *Fisket på sydkusten* sid. 92 – 93.

De under 2005 införda nya bestämmelserna för landning av mer än 750 kg torsk fångad i Östersjön har väckt stor upprördhet bland sydkustens fiskare. Från början var i Skåne enbart föreslaget Åhus, Kivik, Simrishamn, Ystad, Trelleborg, Lomma och Borstahusen. Dessa har senare utökats med Skillinge, Abbekås och Limhamn. I Blekinge tillkom efter revidering Hörvik och landningar av större partier får nu göras i Sandhamn, Sturkö Ekenabben, Karlskrona Saltö, Hasslö, Ronneby, Karlshamn Vägga, Hörvik och Nogersund.

I Blekinge landades under 2004 mer än 150 torskepartier överstigande 750 kg i Nogersund, Karlskrona, Sturkö respektive Karlskrona Saltö medan det i Skåne skedde motsvarande antal större landningar i Simrishamn och Trelleborg.

Även de nya anmälningsreglerna för landningar av torskepartier överstigande 300 kg ställer till problem för sydkustfiskarna. Eftersom gångtiden från fångstplats till hamn ofta är ganska kort, upplever många fiskare kravet på förhandsanmälan som frustrerande då det i värsta fall innebär att de tvingas vänta till sjöss i upp till fyra timmar på att få landa fångsten.

De skånska respektive blekingska fiskarna landar i första hand sina fångster i följande hamnar (sorterade efter sammanlagd fångstvik i ton).

Fig. 23. Skånska fiskares 10 främsta landningshamnar 2004

Hamn	Sill	Skarpsill	Torsk	Summa ton
Simrishamn	6 898	3 576	1 752	12 226
Trelleborg	616	202	394	1 212
Ystad	375	146	178	699
Skillinge			227	227
Åhus			198	198
Skåre			160	160
Borstahusen	62		94	156
Sletten (Danm)	135		8	143
Kivik			99	99
Kåseberga			89	89

Fig. 24. Blekingska fiskares 10 främsta landningshamnar 2004

Hamn	Sill	Skarpsill	Torsk	Summa ton
Nogersund	1 408	2 990	1 472	5 870
Simrishamn	239	670	31	940
Sturkö	87	16	718	821
Karlskrona	20	51	150	221
Hörvik		5	192	197
Hasslö		0	179	179
Køge (Danm.)	28	100	2	130
Ronneby		0	123	123
Hällevik	0	0	122	122
Sandhamn	0	0	120	120

Källa: Fiskeriverkets loggböcker

Fil: landningar i hamnar på sydkusten enl loggböcker.xls

FISKBEREDNINGSDINDUSTRIN

I Blekinge och Skåne fanns år 2002, enligt SCB, 37 fiskberedningsföretag varav 15 i Blekinge och 21 i Skåne. Företagen i Blekinge hade 191 sysselsatta och en nettoomsättning exkl. punktskatter på ca 254 milj. kr. I Skåne var antalet sysselsatta 98 och motsvarande omsättning ca 126 milj. kr. Flera av dessa företag fungerar också som fångstmottagare t ex Skillinge Fisk Impex och H W Nilsson Efr. i Simrishamn. I Blekinge är den största fångstmottagaren Blekingefiskarnas Centralförening.

Sydskustens beredningsföretag har liksom övriga svenska företag gynnats av det svenska inträdet i EU¹ genom ökade avsättningsmöjligheter på den gemensamma marknaden och näringen har efter en tidigare nedgång expanderat de senaste åren. Den svenska fiskberedningsindustrins produkter har dock generellt sett en låg förädlingsgrad jämfört med den övriga livsmedelsindustrins och ett mål i Fiskeriverkets strukturplan för EU-stöden har därför varit att höja förädlingsgraden.

De allra senaste årens fiskestopp, låga kvoter, dioxinlarm och köpmotstånd från vissa konsumentgrupper

har emellertid vållat problem inom beredningsindustrin som har svårt att långsiktigt planera sin verksamhet och personalstyrka. Bristen och den ojämna tillgången på fisk framtvingar kompensation genom import men nyttjandegraden i flera anläggningar är ändå periodvis låg. Investeringsviljan hos de företag som främst nyttjar lokalt fångad fisk har därmed minskat under de senaste åren och vissa företag har t.o.m. skrinlagt tidigare beslutade utbyggnader. Åren 2002 – 2003 genomfördes dock en mycket stor satsning då Skillinge Fisk Impex AB uppförde en modern fångstmottagningsanläggning för främst sill och skarpsill i Simrishamn. Större delen av den östersjöfisk som fångas av fiskare från västkusten bereds emellertid fortfarande på västkusten. Intresset från yrkesfiskare för att starta beredning av egenfångad har ökat och ett antal sådana mindre rökerier har etablerats i flera hamnar under senare år.

Beträffande fiskberedningsindustrin på sydkusten i övrigt hänvisas till *Fisket på sydkusten* sid. 95

EU: S STRUKTURSTÖD TILL FISKERINÄRINGEN

Beträffande efterfrågan och tilldelningen av strukturstöd till fiskerinäringen på sydkusten t o m år 2002 hänvisas till *Fisket på sydkusten* sid. 97 – 99.

De senaste två åren kännetecknas av en låg efterfrågan på strukturmedel. Beredningsindustrin har investerat en del men efterfrågan på medel har varit betydligt mindre än under senare delen av 90-talet då de inte räckte till. Då var det många företag som tvingades anpassa sig till EU: s hygienkrav. Denna anpassning är nu genomförd. Under 2003 genomfördes dock, som nämnts, en mycket stor beredningsinvestering då Skillinge Fisk Impex AB bl.a. med insats av strukturstöd, uppförde en helt ny fångstmottagningsanläggning för sill och skarpsill i Simrishamn.

Inom sydkustflottan har efterfrågan på stödmedel varit mycket låg. Endast ett fåtal investeringar har

genomförts. Bland dessa kan nämnas installationer av automatiska krokfiskesystem.

På senare tid har intresset för stödområdet *Kollektiva åtgärder inom det småskaliga kustfisket* ökat något och stöd har bl.a. beviljats till studieresor, draggning efter s.k. spökgarn och ombyggnad av förvarings- och föreningslokaler.

Den allmänt minskade efterfrågan på stödmedel torde främst bero på det osäkra läget inom näringen men också de sänkta stödsatserna under den senaste programperioden år 2000 – 2006, från 40 % till 20 % för fysiska investeringar, spelar säkert en roll. Strukturstöden har under de allra senaste åren, eventuellt bortsett från skrotningensbidragen, knappast haft någon strukturomvandlande effekt.

¹ Med förkortningen EU avses den Europeiska Unionen vilket är ett vidare begrepp än EG som avser den Europeiska Gemenskapen. I många sammanhang blandas dessa begrepp samman då de kan vara svåra att klart definiera. I denna skrift har för enkelhetens skull valts att genomgående använda benämningen EU även då EG är den korrekta t.ex. beträffande strukturstöden till fisket.

Orsakerna till fiskets utveckling fram till idag samt åtgärdsförslag för att åstadkomma en positiv utveckling för fiskerinäringen

I detta avsnitt kommer att redogöras för faktorer som ligger bakom den negativa utvecklingen av fisket på sydkusten. Under varje delområde kommer en rad åtgärder att föreslås för att de målsättningar som ställts upp för fiskerinäringen skall uppnås. Det är

dock några åtgärder inom ett specifikt område som enligt länsstyrelsernas uppfattning är en absolut förutsättning för att utvecklingen skall vända. I syfte att särskilt betona vikten av dessa presenteras de redan här i inledningen.

ÅTGÄRDSPAKET FÖR ATT UPPNÅ ETT LIVSKRAFTIGT FISKE PÅ SYDKUSTEN

- Fiskeriverket bör få i uppdrag att utifrån de politiska målen fastställa vilken storlek och struktur som skall eftersträvas för fiskeflottan på de olika kuststräckorna.
- Tillträdet till fisket efter torsk i Östersjön bör begränsas till de fartyg som bedrivit torskfiske i Östersjön under de senaste 3–5 åren.
- I syfte att reducera torskfiskeflottans kapacitet med minst 25 %, bör en riktad skrotningskampanj på fartyg >24 m inom torskfiskeflottan genomföras. (Det som krävs för att förutsättningar för en acceptabel

lönsamhet inom den kvarvarande torskfiskeflottan skall uppnås).

- Nyetablering skall tillåtas först då ett långsiktigt hållbart utrymme finns.
- Till dess de mål som satts upp för flottan på östersjökusten nåtts får nyetablering enbart ske inom storlekssegmentet 10–15 meter. Eventuellt bör detta kompletteras med begränsningar av motoreffekten i dessa fartyg. Vid nyetablering skall etablering på ostkusten prioriteras.

Målsättningen för åtgärderna överensstämmer med de politiska målsättningarna. Åtgärderna kommer på sikt att innebära en omfördelning av fiskeresurser och kapacitetsutrymme till kustfisket på bekostnad av det rörliga fisket. Vid nedbantningen av överkapaciteten bör staten tillse att en del av den frigjorda kapaciteten kan nyttjas för expansion i områden där fisket gått tillbaka kraftigt.

Dessa åtgärder måste enligt länsstyrelserna ske omgående. Nuvarande situation, med en tydlig målsättning att bevara ett livskraftigt kustfiske, men med en total avsaknad av förutsättningar för att uppnå den är destruktiv. Fiskerinäringen befinner sig i ett läge

där man inte vet om man skall utveckla eller avveckla sin verksamhet. Detta medför en svag framtidstro och en total avsaknad av intresse för att satsa inom näringen. Mest akut just nu är situationen för den del av vår beredningsindustri som bygger sin verksamhet på råvara från regionen. Flera av dessa har uttalat att de kommer att tvingas att lägga ner sin verksamhet om ingen påtaglig förändring sker inför 2006 års fiske. Det är därför hög tid att vidta åtgärder för att ge näringen ett tydligt besked om inriktningen av framtidens fiske.

Utförligare beskrivningar och ytterligare motiv för dessa åtgärder återfinns i rapportens övriga delar.

MÅLSÄTTNINGEN FÖR FISKERINÄRINGEN PÅ SYDKUSTEN

I både EU:s gemensamma fiskeripolitik och i den nationella politiken avseende fisket, miljön, landsbygden och konsumenterna finns det ett klart och tydligt stöd för att bevara en livskraftig fiskerinäring på sydkusten. Således är det inte avsaknad av politiskt stöd för fisket på sydkusten eller otydligheter i dessa riktlinjer som är orsaken till fiskerinäringens tillbakagång i regionen. Anledningen återfinns istället i avsaknaden av konkreta åtgärder för att styra utvecklingen av fisket i riktning mot dessa mål.

Fiskeriverket har sedan instruktionen för verket utvidgades 2001 till att verket även skall medverka i genomförandet av politiken för regional utveckling och sedan tydliga målsättningar fastlades i proposition-

nen 2003/04:51, inte vidtagit några åtgärder som haft någon egentlig betydelse för att vända utvecklingen på östersjökusten. Ej heller har andra myndigheter på något påtagligt vis agerat för att motverka den stora utslagning som skett på östersjökusten. Även om Fiskeriverket har huvudansvaret för dessa frågor så är det flera myndigheter som har ett ansvar, bl.a. länsstyrelserna.

Länsstyrelserna i Skåne och Blekinge är fullt medvetna om att de åtgärder som vi nu föreslår och som vi i flera sammanhang föreslagit tidigare är långtgående. Genomförandet av dem kräver beslutsamhet och kommer att innebära att vissa fiskeföretag kommer att få upphöra med sin verksamhet. Utan dessa åtgärder

bedömer dock länsstyrelserna att den negativa utvecklingen kommer att fortsätta och de politiska målen ej kommer att kunna uppfyllas. De hitintills uteblivna insatserna för att vända utvecklingen har fått till följd att fiskerinäringens grundläggande uppbyggnad på stora delar av Östersjökusten nu har decimerats till en nivå där en återhämtning inte längre är möjlig. Detta innebär inte bara en ökad svårighet att uppnå de politiska målen utan även att den nödvändiga omställningen av fisket fördröjts.

Länsstyrelserna arbetar kontinuerligt med frågor om fiskerinäringens utveckling. Grunden för arbetet är länsstyrelsernas uppdrag att arbeta med ett regionalt tillväxtprogram samt för en hållbar utveckling. Även inom ramen för miljömålsarbetet, och då framför allt inom målet ”Hav i balans samt levande kust och

skärgård”, finns en tydlig grund för länsstyrelsernas arbete med en hållbar utveckling för fiskerinäringen. Länsstyrelserna i Skåne och Blekinge har sedan flera år uppmärksammat att fiskerinäringens utveckling i Sydsverige inte är långsiktigt hållbar. Förvaltningen av fisket i Östersjön (internationellt och nationellt) har inte förmått att ta hänsyn till att fisket på Sveriges sydkust är helt beroende av ett närfiske på framför allt torsk och att fisket här inte har möjlighet att byta inriktning på verksamheten.

Länsstyrelserna eftersträvar tydliga mål för utvecklingen av fiskerinäringen i Skåne och Blekinge. Länsstyrelserna kommer också att verka för en tydlig uppföljning av dessa mål. Till viss del kan detta ske inom ramen för arbetet med uppföljning av miljömålen.

Länsstyrelsernas målsättningar för fiskerinäringen på sydkusten kan formuleras enligt följande:

- Att de politiska målen med ett livskraftigt kustfiske uppnås.
- En fiskarekår som har kompetens inom såväl fiskerisom miljöområdet.
- En fiskeflotta på sydkusten som även fortsättningsvis bedriver ett fiske på ett traditionellt vis, med dagliga landningar, korta transporter och regionalpolitiska fördelar såsom sysselsättning och levande kustsamhällen.
- En fiskeflotta som består av såväl mindre båtar som medelstora skepp och som bedriver fiske efter flera arter och med olika redskapstyper.
- Ett miljöanpassat fiske i balans med vad fiskbestånden långsiktigt avkastar. Miljöargument skall nyttjas vid saluförandet av regionalt fångad fisk.
- En fiskerinäring som kan svara upp mot de jämställdhetsmål som finns.
- En ökad landning av östersjöfisk på sydkusten som bidrar till sysselsättning och inkomster för beredningsindustrin och servicenäringen.
- En tillgång året runt på närfångad färsk fisk av god kvalitet och till rimligt pris för konsumenten.

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR FISKERINÄRINGEN PÅ SYDKUSTEN

Denna rapport kommer till stora delar att vara problemorienterad, d.v.s. den kommer främst att fokusera på de hinder som finns för en positiv utveckling av fisket i regionen. Länsstyrelserna vill dock framhålla de många starka skäl som finns till en satsning på kustfisket i regionen. Bland dessa kan nämnas att Sverige genom att skatta fiskresurserna genom ett småskaligt kustfiske genererar avsevärt fler arbetstillfällen i våra kustregioner.

Fisket i regionen är uteslutande ett traditionellt kustfiske i enlighet med regeringens definition och det är begränsat till Östersjön. Sedan ett par år har p.g.a. tillträdesbegränsningar östersjöfiskarna endast tillträde

till en begränsad del av västerhavets fiske. Sydkusten har utifrån fiskresursperspektiv ett av de bästa lägena i Sverige för fiskerinäringen. I havsområdet utanför Skåne och Blekinge återfinns Sveriges viktigaste fångstområden för torsk och sill vilket möjliggör ett effektivt och miljövänligt fiske med korta gångtider mellan hamnarna och fångstplatserna. Även om sydkustflottan är extremt beroende av fisket efter torsk så är sill, ål, lax, piggvar, rödspätta och sjurygg viktiga komplement. Inga av dessa arter utgör lokala bestånd varför förvaltningen av sydkustfiskarnas fiskresurser förutsätter en samverkan mellan östersjöländerna.

Öresund

Öresund skiljer sig dock från övriga delar av sydkusten. I Öresund finns starka indikationer på att det exempelvis finns ett lokalt torskbestånd. Förutsättningarna för fisket i Öresund är även i många andra delar unika. Fisket i sundet är enbart tillgängligt för Sverige och Danmark och fisket är gemensamt för dessa länder sedan 1932. Trots detta fiskar länderna fortfarande efter olika nationella föreskrifter i sundet. I Öresund

försvåras också fisket av ett sedan 40-talet regelbundet förekommande olagligt trålfiske. Länsstyrelsen i Skåne ansökte 2004 om att få genomföra ett försök med regional samförvaltning av fisket i sundet, men fick avslag på ansökan hos Fiskeriverket. Länsstyrelsen kommer dock att arbeta vidare för att skapa en gemensam förvaltning av fisket i Öresund och för att bevara de unika fiskbestånden i sundet.

Konflikter mellan olika länders fiskare

Förutsättningarna för fisket på sydkusten har i många delar förändrats under de senaste åren. Utvidgningen av EU, till att även omfatta Polen Litauen, Lettland och Estland, har skapat förbättrade förutsättningar för en gemensam förvaltning av Östersjöns fiskbestånd. Samtidigt har dessa länders fiskare getts tillträde till fiskevattnen 12 sjömil utanför sydkusten vilket ökat konkurrensen i området. En olycklig konsekvens av detta och som inte beaktats är att den traditionella samsjälningen av fiskeplatser mellan trål och garnfiske inte fungerar då nya fiskare kommer in i områ-

det. Fiskare från de nya medlemsstaterna sätter garn i områden som det alltid bedrivits trålfiske i. Sätts många garn omöjliggörs trålfiske i dessa områden. Många av garnen som sätts är enligt uppgift inte korrekt utmärkta vilket kan innebära att trålarna dras fram över garnen. Detta är också en metod som nyttjas av vissa mindre nogräknade trålfiskare för att bibehålla sina trålfiskeområden. Resultatet av denna konflikt är förutom förlorade och trasiga garn, att många av de förlorade garnen fortsätter att fiska under lång tid.

Föreskrifter och kontroll

Ett av de största hoten mot våra fiskbestånd är illegala uttag utöver fastställda kvoter. I syfte att komma till rätta med detta tillkommer årligen nya föreskrifter kring fisket och kontrollerna ökar. Kostnaden och omfattningen av detta kan förhoppningsvis minskas genom en ökad efterlevnad av reglerna och genom mer lättkontrollerade föreskrifter. Dagens föreskrifter ställer höga krav på fiskerinäringens förmåga att ta till sig en omfattande och i många delar svårtolkad lagstiftning. Näringen måste också klara en ökande

mängd pålagor såsom ljudskrämmare på garn, anmälningsplikter vid landning av fisk, dokumentationer av fångsten, etc. Detta är pålagor utöver de som varje egenföretagare har att hantera. Fiskerinäringen skulle under normala förhållanden säkerligen kunna hantera dessa pålagor. I den mycket ekonomiskt ansträngda situation som fiskerinäringen på sydkusten nu befinner sig i, riskerar dock nya pålagor att bli det som får fiskaren att ge upp sin näring.

Säl

Sälkadorna är, i relation till andra kuststräckor, fortfarande begränsade på sydkusten. Antalet sälar har dock ökat och därmed omfattningen av sälkadorna. Främst drabbade är de som fiskar längs Blekingekusten, kring Falsterbo och i norra Öresund. I Östersjön är gråsäl dominerande medan knubbsäl är vanligast i norra Öresund. Förutom att sälen äter upp hela eller delar av fångsten orsakar den även skador på redskapen. Tidigare har skadefrekvensen varit störst i fisket

efter ål i bottengarn och ryssjor, men en kraftig ökning av skador i nätfisket efter främst sill, torsk och lax kan nu konstateras. Många fiskare som fiskar med ryssjor och bottengarn har utnyttjat möjligheten att få salskadeersättning för att byta ut nätet i fångststruten till starkare och mer sälsäkert material. När det gäller problemen vid fiske med nät finns ännu inga utvecklade metoder att skydda fångst och redskap mot skador.

Skarv

Skarvbestånden i regionen är omfattande och stora mängder skarv övervintrar på sydkusten. De orsakar skador på fisket såväl på kusten som i insjöarna. Skar-

vens påverkan syns främst i form av förlust och skador på fångsten, men dess konkurrens om fisken kan vara betydande på lokaler med stora skarvförekomster.

Tumlare

De åtgärder som av försiktighetsskäl införts i syfte att bevara det unika tumlarebestånd som man misstänker finns i Östersjön utgör en stor påfrestning på fisket. Kravet på att alla garn som sätts från fartyg som är över 12 meter skall vara försedda med ljudskrämmor s.k. pingers är en stor belastning för garnfiskefartygen i regionen. Kostnaden är avsevärd för att utrusta samtliga garn med ljudskrämmor och den utrustning som finns för att befria garnen från alger och tång kan inte nyttjas utan att ljudskrämmorna monteras bort. Kravet på åtgärder är också synnerligen inkonsekvent

då det enbart är på den svenska sydkusten som dessa krav införts, trots att förekomsten av tumlare är större i andra delar av Östersjön. Detta medför en påtaglig konkurrensnackdel för fisket på sydkusten även om bidrag finansierar den första omgången ljudskrämmor. Det är oerhört angeläget att skyndsamt klarlägga de i Östersjön förekommande tumlarnas särart. Fram dess detta är fastställt måste föreskrifterna för skydd av tumlarna vara konsekventa och inte enbart drabba en liten del av östersjöfiskarna i en del av Östersjön där förekomsten av tumlare är låg.

Fritidsfisket

Generellt kan man inte säga att konkurrensen från fritidsfisket är ett hot mot fiskerinäringen. I Öresund är dock fritidsfisket efter torsk så omfattande att en

konkurrens om såväl torsken som fiskeplatserna förekommer.

Åtgärdsförslag

- En gemensam förvaltning av Öresund med Danmark bör eftersträvas.
- Straffen för olaga trålning i Öresund bör skärpas.
- Då fiske med trål inte går att bedriva på samma område som med garn utan en uppenbar risk för ökad uppkomst av spökgarn, bör Fiskeriverket utreda hur dessa redskaps fiskeområden kan separeras.

- Nuvarande arbete med att ta fram förvaltningsplaner för säl och skarv måste fortsätta. Utöver arbetet med att utveckla redskap som klarar påfrestningar från säl och skarv, måste man fastställa en rimlig gräns för hur stora populationer som kan tillåtas.
- Ett trovärdigt underlag för förvaltningen av tumlaren i Östersjön måste skyndsamt tas fram. Åtgärderna för skyddet av tumlaren måste omgående revideras.

SYDKUSTENS OLIKA FISKEN

På sydkusten, vars fiske nästan uteslutande bygger på fiskslag som inte kan förvaltas lokalt, är det olika modeller för att fördela tillgängliga fiskeresurser som är instrumenten för att skapa en livskraftig fiskeri-

näring i regionen. Den svenska fiskeriforskningen bör därför i ökad utsträckning ägnas åt att studera just dessa modeller och hur dessa påverkar utvecklingen av fiskerinäringen.

Torsk

Från att tidigare ha bedrivit ett varierat fiske efter lax, ål, sill och torsk har sydkustfiskarna blivit nästan renodlade torskfiskare. Detta torskberoende i kombination med den negativa utvecklingen för Östersjöns torskbestånd samt sjunkande priser har slagit mycket hårt mot regionens fiskerinäring. Det finns all anledning att tro att torskfisket i Östersjön och Öresund även i framtiden kommer att vara den huvudsakliga inkomstkällan för fiskarna på sydkusten. Därför är reglerna kring torskfiskets bedrivande och utfallet av förvaltningen av torskbestånden avgörande för fiskets utveckling i regionen. Av detta skäl kommer åtgärdsförslagen från sydkusten också till stora delar att beröra just torsken och torskfisket.

Förvaltningen av torsken

Länsstyrelserna anser att regionens fiske gynnas av de positioner som Sverige drivit i förhandlingarna om fisket i Östersjön. Balanserade uttag, ökad selektivitet, ökat minimimått samt fredning av torskens lekområdet är åtgärder som leder till ett uthålligt torskfiske i Östersjön.

Det finns dock delar i dagens förvaltningsåtgärder som missgynnar kustfisket gentemot det storskaliga fisket. Här belyser vi de väsentligaste.

Sommarstoppet för torskfisket

Den åtgärd som haft störst negativ inverkan är det 4,5 månader långa fiskestoppet på torsk. Detta framfördes

av länsstyrelserna redan innan förhandlingarna och var även skälet till en anhållan om akuta åtgärder för fiskerinäringen som länsstyrelserna tillställde jordbruksministern i januari 2005. För yrkesfiskarnas del har situationen tillfälligt räddats av den stillaliggandeersättning som utgår. Till beredningsindustrin har dock inget stöd kunnat utgå och för dess del har ersättningen till fiskarna förvärrat situationen då många fiskare valt att ligga stilla istället för att fiska.

Erfarenheterna av sommarstoppet är att detta missgynnar kustfisket på flera sätt. För det första koncentreras torskfisket till 7,5 månader 2005. Detta medför ökade uttag under den tid då fisket pågår, vilket gynnar den rörliga flottan där fler kan få lönsamhet med de höjda ransonerna som koncentrationen medför och tid kan frigöras till alternativt fiske. Det småskaliga fisket på sydkusten saknar överlag alternativ och ligger till stor del stilla under stoppet. Värdet på torskkvoten minskar också då fisket sker koncentrerat med prispress som följd. Det är dock beredningsindustrin som stoppet slår hårdast emot. Långa perioder med leveransstopp gör det omöjligt att behålla kunder som förutsätter stabila leveranser över året. Likaså behöver industrin en stor tillgång till kompetenta medarbetare då fisket är igång, samtidigt måste man permittera flertalet under långa perioder. Detta medför att dessa företag inte kan behålla attraktiv personal.

Länsstyrelserna anser att det effortsystem som framförts som alternativ till sommarstoppet inte

medför många av dessa nackdelar. En kombination av ett totalt fiskestopp inom det fredningsområde för torsk som länsstyrelserna föreslår i kombination med en effortreglering i form av exempelvis 20 fritt valda dagar i månaden bör vara en bättre lösning än nuvarande sommarstopp. Ger man samma flexibilitet som i Västerhavet där fiskaren kan disponera dessa dagar fritt inom förvaltningsperioder om 11 månader så torde förutsättningarna vara avsevärt bättre med ett sådant system. En effortbegränsning skulle också medföra att endast de som har ett traditionellt fiske i Östersjön får tillgång till fisket.

I det fall man beslutar sig för att behålla sommarstoppet på torsk krävs fortsatta möjligheter till bifångster av torsk under stoppet eller arbetslöshetskassersättning. Längre stopp kräver, med dagens fria tillträde till fisket, även stillaliggandeersättning. Länsstyrelserna ser därför inte hur man, inom nuvarande modell för torskfisket utan stöd till beredningsindustrin, skall kunna lösa problemen för beredningsindustrin i regionen under stoppen.

Fredningsområdet för torsk

Länsstyrelserna stödjer ett totalt fiskestopp i lekområdet vid Bornholmsdjupet antingen under lekperioden 15 april till 30 september eller under hela året. Länsstyrelserna anser dock att fredningsområdet är felplacerat och bör ha följande avgränsningar för att utgöra ett välanpassat skydd för torskens lek i Bornholmsdjupet:

- Latitud 55 30'N, longitud 15 30' Ö
- Latitud 55 30'N, longitud 16 15' Ö
- Latitud 55 00'N, longitud 16 15' Ö
- Latitud 55 00'N, longitud 15 30' Ö

Nuvarande utformning har fått till följd att ett av de viktigaste fångstområdena för fisket på sydkusten stängts med följderna att trycket ökat i övriga delar av Hanöbukten. Det intensiva fisket i dessa områden stör fisken vilket skapar ökade kostnader för fiskaren att fånga sin ranson.

Åtgärdsförslag

- Minimimåttet för torsk bör ökas till 45 cm i Östersjön och maskstorleken bör höjas i motsvarande grad.
- Uttaget av torsk bör minimeras för att påskynda återhämtningen av torskbeståndet i östra Östersjön
- Ett fredningsområde bör införas som överensstämmer med torsklekens kärnområden och som stoppar allt fiske inom området.
- Sommarstoppet bör slopas och ett fördelningssystem införas som skapar förutsättningar för ett fiske året runt.
- Trål- och garnfiskets bedrivande bör regleras så att garn

Bifångster

I den västra delen av Östersjön har förekomsten av småtorsk varit stor under 2004/2005. Samtidigt påträffas allt tjockare lager av döda påväxtalger i området. Då dessa alger fyller upp trålen störs Bacomatrålens selektion och stora bifångster av småtorsk förekommer. Tyvärr är situationen sådan att det förekommer såväl småtorsk som påväxtalger över större delen av västra Östersjön. P.g.a. sommarstoppet i östra delen så saknas möjligheter att välja alternativa fiskeplatser i östra Östersjön.

Länsstyrelserna efterlyser någon form av "ad hoc-fredning" av områden med småtorsk. Det bör gå att i samverkan med fiskarna konstruera någon form av rapporteringssystem inom vilket områden med stor förekomst av småtorsk kan rapporteras. Inom dessa bör tillfälliga fiskeförbud införas.

Minimimått

Länsstyrelserna anser att minimimåttet bör öka till minst 45 cm. En första höjning till 42 cm torde kunna gå att genomföra under 2006 utan någon större påverkan för fisket. Det är givetvis viktigt att maskstorleken anpassas till det nya minimimåttet.

Illegalt fiske

De under 2005 införda skärpningarna av kontrollen av torskfiske har inneburit påtagligt besvär för fiskerinäringen genom anmälningsplikt och landningsmöjligheter i ett begränsat antal hamnar. Motivet till den skärpta kontrollen är att minska det illegala torskfisket i Östersjön. Länsstyrelserna stödjer dessa åtgärder men betonar vikten av att kontrollen fungerar i samtliga berörda länder. En samstämmighet i tolkningen av bestämmelserna mellan den utfärdande myndigheten Fiskeriverket och tillsynsmyndigheten Kustbevakningen krävs. Åtgärder för att uppnå detta föreslås också i betänkandet om den svenska fiskerikontrollen som nu är ute på remiss.

inte sätts i områden där trålar dras. En skyldighet att i loggboken redovisa förlorade redskap bör införas.

- En minsta krokstorlek i krokfisket efter torsk bör införas i syfte att minska fångster av undermålig torsk. Förslagsvis bör ett minsta avstånd från skaft till krokspets fastställas.
- Ett system för rapportering och avlysning av områden med stor förekomst av småtorsk bör införas i Östersjön.
- En gemensam förvaltning av fisket i Öresund tillsammans med Danmark bör eftersträvas.

Torskfisket

Den negativa utvecklingen på sydkusten inleddes med torskbeståndets kraftiga nedgång i slutet på 80-talet. Därefter har lönsamheten överlag varit låg inom torskfisket i regionen. Den svaga lönsamheten orsakas inte enbart av ett svagt torskbestånd, utan också av låga priser samt av konsekvenserna av den fria rörligheten inom fisket.

I början på 90-talet var torskkvoten låg och fiskades under vissa år upp under ett par månaders intensivt fiske. I syfte att få kvoten att räcka året ut och skapa en jämn råvarutillförsel till beredningsindustrin, infördes 1996 ett ransoneringssystem inom torskfisket och sedan dess ransoneras den svenska torskkvoten i veckoransoner. Ransonernas storlek, som varierar med fartygets längd och tonnage, fastställs av Fiskeriverket efter förslag från en särskild arbetsgrupp inom Sveriges Fiskares Riksförbund.

Problemen med överkapacitet inom torskfisket och en fri tillgång till torskfisket i Östersjön kan dock inte lösas med ransonering. Alla svenska fiskare kan idag fiska torsk inom ramen för ransoneringen. Denna möjlighet är givetvis en stor fördel för den mer rörliga västkustflottan. Ju större ransonerna på östersjötorsk är desto fler västkustfiskare väljer att bedriva torskfiske i Östersjön. Detta medför att uttagen av torsk ökar, vilket i sin tur leder till att ransonerna måste sänkas för att kvoten skall räcka året ut, varvid lönsamheten sjunker. Detta system innebär att lönsamheten i torskfisket, vilket är liktydigt med sydkustfisket, ständigt hålls på en låg nivå.

Med detta fria tillträde innebär inte en ökad svensk torskkvot automatiskt en ökad lönsamhet inom sydkustfisket. Ej heller medför den omfattande bantningen av sydkustflottan att lönsamheten för de kvarvarande förbättras, då deras ransoner istället fiskas upp av ytterligare fartyg från västkusten. Den svaga lönsamheten har varit och är förödande för investeringsviljan och nyrekryteringen inom fisket på sydkusten.

Torskfisket i Östersjön kommer sannolikt även under en lång period framöver att präglas av små uttag,

Lekbiomassan i det viktiga östra beståndet är trots åtstramningar ca 140 000 ton mindre än vad som krävs för att beståndet skall ha full fortplantningskapacitet. Vi kan således sannolikt inte förvänta oss att en markant höjd TAC på torsk skall vända den negativa utvecklingen inom fisket i Östersjön inom de närmaste 5–10 åren. Detta scenario är bekymmersamt för sydkustfisket då det som tidigare nämnts i stort sett saknar alternativ till torskfisket. Det enda återstående redskapet är ett nytt resursfördelningssystem för det svenska torskfisket. *Denna fråga är ur det korta perspektivet t.o.m. viktigare för fiskerinäringen än torskbeståndets utveckling.*

Länsstyrelserna anser att ett system bör övervägas som innebär att tillgänglig nationell kvot fördelas på så vis att kustfisket får en fast mängd eller andel av kvoten. Enligt Länsstyrelsens uppfattning måste en fördelning av kvoterna utgå från den fångstmängd som krävs för att grundstrukturen för fiskerinäringen skall kunna bibehållas långsiktigt. Därmed beaktas den omfattande kapacitetsminskning som redan skett på Östersjökusten. Ett alternativ till denna modell som bedöms vara lättare att genomföra är en riktad reduktion av fiskekapaciteten inom de större torskfiskefartygen. Detta förutsätter att tillträdet till torskfisket i Östersjön begränsas och att nyetablering enbart tillåts av mindre trålare och garnbåtar. Detta alternativ belyses mer nedan, under avsnittet om fiskeflottan.

En resursfördelning enligt något av förslagen ovan skulle kunna ge fiskaren möjligheter att beräkna de framtida fiskeinkomsterna, vilket är avgörande för framtidstron inom fisket i regionen. Även med ett sådant system skulle dock någon form av fördelningssystem behövas. Länsstyrelserna anser att det med sådana förutsättningar finns goda möjligheter att införa någon form av icke överförbar individuell årskvot inom torskfisket. Detta skulle öka planeringsmöjligheterna för fiskaren och en värdeoptimering av torskkvoten samtidigt som konsumenten och beredningsindustrin får tillgång till torsk under hela året.

Åtgärdsförslag

- Tillträdet till fisket efter torsk i Östersjön bör begränsas till de fartyg som bedrivit torskfiske i Östersjön under de senaste 3–5 åren.
- I syfte att reducera torskfiskeflottans kapacitet med minst 25 %, bör en riktad skrotningkampanj på fartyg >24 m inom torskfiskeflottan genomföras. (Det som krävs för att förutsättningar för en acceptabel lönsamhet inom den kvarvarande torskfiskeflottan skall uppnås).
- Nyetablering skall tillåtas först då ett långsiktigt hållbart utrymme finns.
- Till dess de mål som satts upp för flottan på östersjökusten nåtts bör nyetablering enbart få ske inom storlekssegmentet 10–15 meter. Eventuellt bör detta

kompletteras med begränsningar av motoreffekten i dessa fartyg. Vid nyetablering skall etablering på ostkusten prioriteras.

- Alternativt till ovanstående åtgärder kan en andel av den svenska torskkvoten avsättas till kustfisket i Östersjön eller genom en fördelning av kvoten i olika storlekssegment. Andelens storlek bör anpassas till den storlek och struktur på fiskeflottan som krävs för att uppnå målet med ett livskraftigt fiske på de olika kuststräckorna.
- Förutsättningarna för införande av icke överförbara personliga årskvoter på torsk i Östersjön bör utredas då tillträdet till torskfisket begränsats.
- En separat TAC för torskbeståndet i Öresund bör införas som baseras på beståndssituationen i Öresund.

Sill och skarpsill

Förvaltningen av sill och skarpsill

Även om kvotsituationen rörande dessa arter är ljusare än för torsken finns problem även här.

Ett problem är att Östersjöns många olika sillbestånd inte beskattas efter respektive bestånds styrka utan i gemensamma kvoter för större havsområden. Detta får till följd att sillbestånden i anslutning till fångstmottagningsstationer och sillbestånd med attraktiva egenskaper riskerar att bli överutnyttjade. Under 2005 ökade kvoter på sill i Östersjön tack vare generellt ökad tillgång på sill. På sydkusten tyder en allt mindre förekomst av leksill i Hanöbukens skärgårdar dock på att de lokala bestånden i området är på nedgång.

Kommissionen har i sitt förslag till nya tekniska regler för fisket i Östersjön föreslagit att fiske efter sill med 16 mm:s maska skall vara tillåtet i hela delområde 25 (havsområdet öster och norr om Bornholm). All sill och skarpsill som fångas med 16 mm:s maska föreslås vidare få nyttjas för foderändamål. Länsstyrelserna

har i yttrande till Jordbruksdepartementet motsatt sig detta samt ytterligare delar av förslaget.

Det är viktigt att i ökad utsträckning beakta samspelet mellan östersjöbestånden av sill, skarpsill, torsk och i viss mån lax. Samspelet mellan fiskbestånden i Östersjön måste i ökad utsträckning beaktas i förvaltningen. Det finns såväl kända som okända påverkansfaktorer mellan Östersjöns fiskbestånd. För att stärka torskbestånden krävs sannolikt en anpassad förvaltning av sill och skarpsillbestånden. Här måste beaktas såväl födokonkurrens som ömsesidig predation i olika stadier.

Vid fiske med bottentrål efter sill och skarpsill förekommer tidvis stora bifångster av torsk. Till viss del går bifångsternas storlek att reglera genom hur hårt trålen sätts i botten, men bifångster av undermålig torsk går inte att undvika i områden där sådana förekommer. Genom att utöver 3 % inblandning även reglera bifångsten av torsk i form av en absolut gräns i kg minskar incitamentet hos fiskaren att fiska på ett vis som ökar bifångsten av torsk.

Åtgärdsförslag

- Förvaltningen av sillbestånden bör i ökad utsträckning ske på beståndsnivå.
- Fiske med mindre maska än 32 mm skall ej tillåtas väster om longitud 16. Alternativt får väster om longitud 16 fiske enbart ske för konsumtionsändamål.
- Fiske efter skarpsill för foderändamål bör enbart tillåtas i områden där inga bifångster av, för konsumtionsändamål värdefull, sill förekommer.

- En faktisk gräns på 500 kg torsk i bifångst bör införas vid trålfiske med mindre maska än vad som är tillåtet i torsktrålar.
- Vid förvaltningen av sillen bör man beakta de forskningsresultat som finns rörande den mycket låga överlevnaden av utsmitande sill ur trålar.

Fisket efter sill och skarpsill

Fisket efter sill har från att ha varit ett fiske som bedrevs av flertalet skepp på sydkusten blivit ett kraftigt rationaliserat fiske som idag nästan enbart bedrivs av sydkustens största fartyg. I Skåne finns fyra och i Blekinge finns tre fartyg som i huvudsak bedriver ett fiske efter sill och skarpsill. Fisket sker sedan ett par år tillbaka nära nog uteslutande för konsumtionsändamål. En större mottagningsanläggning för sill och skarpsill finns i Simrishamn.

Modell för sill- och skarpsillfiskets bedrivande

Sill- och skarpsillfisket är idag öppet för alla fiskare och styrs av tvåveckorsransoner som fastställs av Fiskeriverket. Denna modell har, liksom ransoneringen av torskfisket, svårigheter att nå målet med att få kvoterna att räcka året ut. För det större tonnaget inom sillfisket innebär ransoneringssystemet också att fartygens kapacitet inte utnyttjas rationellt. Möjligheten att bedriva fiske under perioder då priserna är goda begränsas också av dagens ransoneringssystem.

Inom Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR) har man av den anledningen diskuterat en ny modell för det pelagiska fisket efter sill- och skarpsill. Denna modell bygger på att tillträdet till sill- och skarpsillfisket begränsas. Tillgängliga kvoterna delas därefter upp i årskvoter till varje fartyg vars storlek avgörs av hur mycket resp. fartyg fiskat under den senaste femårsperioden. Årskvoterna föreslås bli överförbara så att flera fartygs årskvoter kan fiskas av ett fartyg. På så vis hoppas man underlätta de strukturförändringar som är nödvändiga med anledning av överkapaciteten inom detta fiske. Om förslaget genomförs kommer fisket efter sill och skarpsill att bli än mer storskaligt och högeffektivt. Lönsamheten i dessa företag kommer att öka liksom möjligheterna att minska överkapaciteten i detta fiske. Den ökade effektiviteten kommer att innebära att priset för kvoter inom sill- och skarpsillfisket kommer att vara så höga att de mindre sill- och skarpsillfartygen sannolikt kommer att köpas upp och försvinna inom den närmsta 10-årsperioden. Om så blir fallet kommer beredningsindustrins möjligheter

att erhålla löpande leveranser av sill och skarpsill under hela året att minska. Enbart de företag som kan ta emot fångster på minst 100 ton per dag kan rimligen kontraktera de storskaliga fiskefartygen inom detta fiske. De mindre beredningsföretagen blir beroende av att köpa sin råvara av andra fångstmottagare, med de extrakostnader detta medför i form av ytterligare mellanhänder och fraktkostnader. Även kvalitetsmässigt kan det vara svårt att få tag i bra råvara om all Östersjö-sill landas i exempelvis Danmark och måste fraktas tillbaka till sydkusten.

Man har från SFR: s sida framfört att ”särskild hänsyn skall tas till östersjö- och sydkusten där det pelagiska fisket kan vara viktigt lokalt, även om det är relativt litet i en nationell jämförelse”. Hur detta skall ske och hur man skall bibehålla en möjlighet att utveckla alternativa fisken efter sill och skarpsill har länsstyrelserna inte kunnat ta del av. Länsstyrelserna vill dock med kraft påtala den risk som finns för att intentionerna med att ta hänsyn till det lokala fisket inte lyckas. Marknadskrafterna kommer att motverka en sådan utveckling vilket måste beaktas i utformningen av sill- och skarpsillfisket. Man skall också vara medveten om att den enskilde fiskarens intressen till stora delar står i motsatsställning till de långsiktiga regionalekonomiska intressena i denna fråga. Införande av en handel med överförbara kvoter innebär en förmögenhetsöverföring från staten till den enskilde fiskaren. Statens möjligheter att fördela sill- och skarpsillkvoterna kommer till stor del att försvinna. Detta är förödande för möjligheterna att utveckla ett fiske efter andra målsättningar än de rent marknads-ekonomiska.

En fördel med förslaget är att de fartyg som får en årskvot inom sill- och skarpsillfisket inte kommer att få tillgång till torskfisket. Detta kommer således att minska den potentiella fiskekapaciteten inom torskfisket. Effekterna av detta blir dock mycket begränsade då fartygen inom detta fiske knappast bedrivit något torskfiske då det inte varit möjligt att få lönsamhet med dagen låga torskransoner. Förslaget markerar också att man från fiskets organisationer nu börjat ta en öppen diskussion om hur dagens situation med en överkapacitet i ett fiske med fritt tillträde skall lösas. En motsvarande diskussion skulle även välkomnas inom torskfisket.

Åtgärdsförslag

- En förändring av fördelningen av sill- och skarpsillkvoterna, måste ske med hänsyn till de regionalekonomiska effekterna på kustfisket och beredningsindustrin. Ändringen måste förankras såväl politiskt som inom fiskerinäringen och hos berörda myndigheter.

Dioxin

Idag är det enbart inom delområde 24 (västra Östersjön) som dioxinhalterna i sill är under fastställt gränsvärde och därmed tillåter export. Det är av denna anledning särskilt viktigt att slå vakt om de fiskeområden för sill som finns inom detta havsområde liksom att förbjuda allt fiske med 16 mm:s maska i området.

Snörpvadsfisket i Blekinges skärgård

Traditionellt har sillfisket utgjort ett viktigt inslag i Blekinges yrkesfiske. De redskap som används är sillgarn, snörpvad och silltrål. Snörpvadsfisket bedrivs i samband med silleken under våren i skärgårdarna inom Karlskrona och Ronneby kommuner. Sedan början på 90-talet har förutsättningarna för att bedriva detta fiske förändrats genom att tillgången på leksill vid kusten minskat radikalt. I mitten av 90-talet försvann också pristilläggen på sill vilket ytterligare minskade lönsamheten i snörpvadsfisket. Idag är det endast några få båtar som ännu bedriver snörpvadsfiske.

Det är ännu okänt i vilken omfattning det storskaliga sill- och skarpsillfisket har bidragit till förändringarna i beståndet av leksill i Blekinges skärgårdar. Miljövärdsberedningen uttryckte i sitt betänkande ”Levande skärgård” (juni 2000) att krav bör ställas på miljökonsekvensbeskrivning för storskaligt sill- och skarpsillfiske i Östersjön. Länsstyrelserna stöder detta förslag. Enligt länsstyrelsernas uppfattning skall aldrig storskaligt fiske få bedrivas på ett sådant sätt att det försämrar förutsättningarna för småskaligt kustnära fiske.

Garnfisket efter sill

I Öresund och södra Kattegatt förekommer ett relativt begränsat fiske med såväl drivande som bottenatta sillgarn. Denna sill saluförs till avsevärt högre priser än i det storskaliga sillfisket och är säsongvis ett värdefullt tillskott för kustfisket. Fiskeriverket avsätter också en mindre del av kvoten så att detta fiske kan fortgå även om det storskaliga fisket fiskar upp kvoten tidigt. Drivgarnsfisket efter sill kommer liksom drivgarnsfisket efter lax att fasas ut till 2008. Några egentliga risker för bifångster av tumlare finns dock inte då fisket endast bedrivs i perioder om ca 30 minuter med ca 1000 meter långa tunntrådiga garn.

- Drivgarnsfisket efter sill bör undantas från förbudet för fiske med drivgarn.
- Trålfiske med 16 mm:s maska bör ej tillåtas i delområde 24.
- Krav bör införas på miljökonsekvensbeskrivning för det storskaliga sill- och skarpsillfisket i Östersjön.

Lax

Laxfisket på sydkusten är ett värdefullt komplement, även om de låga laxpriserna har minskat dess betydelse. Fisket sker med krok och drivgarn. Laxen som fångas på sydkusten kommer till viss del från Mörrumsån som är en av Östersjöns viktigaste laxproducenter. Länsstyrelsen i Blekinge har under de senaste åren medverkat till att markant utöka tillgängliga reproduktionsområden för lax och havsöring i ån. Situationen för laxbeståndet i ån bedöms som stabilt. Men fisket baseras även på lax från andra vattendrag som har sina uppväxtområden i södra Östersjön. Laxen förvaltas inom ramen för en förvaltningsplan som benämns Salmon action plan.

Utfasningen av drivgarnsfisket i Östersjön medför att laxfisket kommer att minska i betydelse i regionen. Det inte är möjligt att på sydkusten ersätta drivgarnsfisket med utökat krokfiske då detta inte går att bedriva med lönsamhet under sommaren.

Ål

Ålen är en viktig art för det småskaliga kustfisket. Ålen som är Skånes landskapsfisk utgör en viktig del i traditionerna på sydkusten. Det europeiska ålbeståndets situation är bekymmersam och en förvaltningsplan är under utarbetande. Länsstyrelserna stödjer de svenska ställningstagandena inför upprättandet av denna plan. En kombination av omflyttning av de överskott av ålyngel som fortfarande finns med restriktioner i fisket bedöms vara en gångbar väg. Länsstyrelserna vill understryka vikten av att arbetet med att inom ramen för EU-samarbetet fastställa en förvaltningsplan för ålen intensifieras. Viktigt att beakta är också att åtgärderna är balanserade.

Dioxin

Halterna av dioxin i lax större än 4,5 kg (rensad vikt) är över gränsvärdet. I Danmark har detta fått till följd att staten köper upp denna lax varefter den säljs till pälsdjursfoder. En sådan hantering är med tanke på situationen hos våra vildlaxbestånd och de omfattande svenska satsningarna på laxfiskevård mycket tvivelaktig. Denna hantering minskar sannolikt med utfasningen av drivgarnen, men borde upphöra omedelbart.

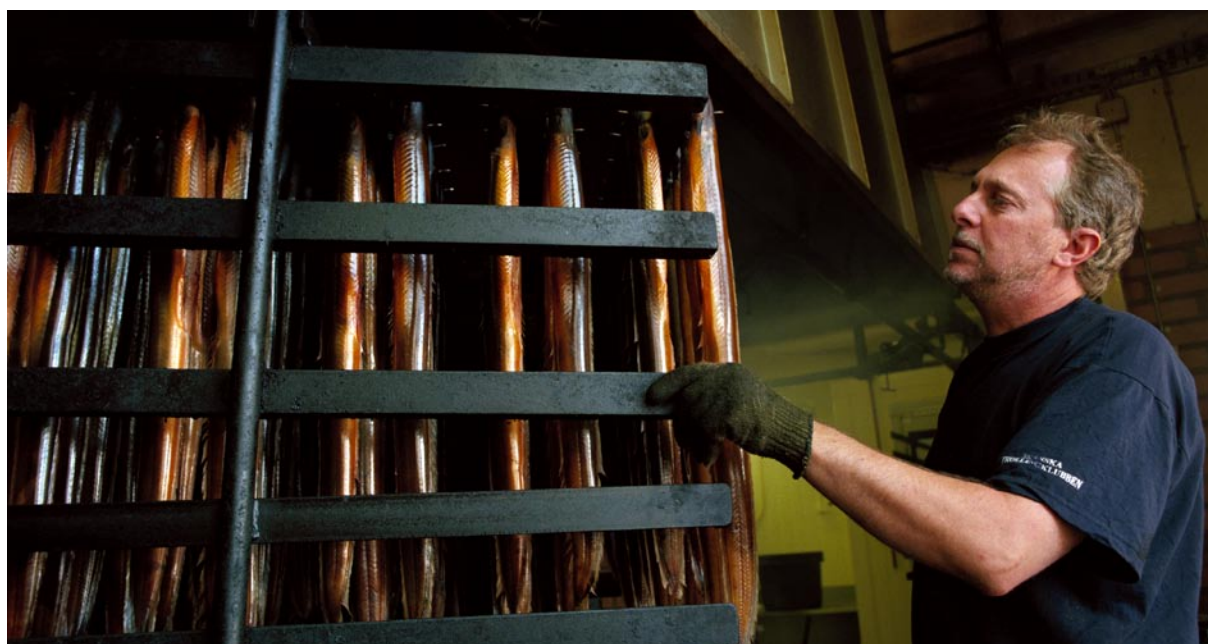
Åtgärdsförslag

- Alternativa fångstmetoder för fångst av lax bör undersökas i syfte att kompensera utfasningen av drivgarnsfisket.
- Sverige bör uppmana danska staten att upphöra med stödköpet av stor östersjölax.

Vid genomförandet av restriktioner i fisket, som sannolikt blir en av förvaltningsplanens åtgärder, är det viktigt att minimera de negativa effekter som detta medför. Detta kräver en analys av de olika fiskernas betydelse och en bedömning av vilka ålfisken som genererar de högsta samlade värdena per fångad ål.

Åtgärdsförslag

- Sverige bör verka för att EU-kommissionens förvaltningsplan för ålen färdigställs och genomförs snarast möjligt.

FISKEFLOTTAN

Dagens fördelning av fiskeflottan i Sverige bygger på ett historiskt fiske som till stor del inriktades på fiske i Nordsjön. Vid utvidgningen av fiskezonerna beskars fiskemöjligheterna i Nordsjön och fiskeflottan på västkusten inriktade istället sitt fiske mot Östersjön. Därmed förändrades förutsättningarna för såväl västkustfiskare som östersjöfiskare. För sydkustfiskarna, som av tradition nästan alltid bedrivit ett fiske i södra Östersjön, innebar det att de fick konkurrera om fiskresurserna i Östersjön med västkustflottan. Ända fram till början på 90-talet fanns, tack vare starka sill- och torskbestånd, utrymme för både västkustflottan som östersjöflottan. Därefter har dock fiskresursen minskat drastiskt och tillsammans med den löpande effektiviseringen av fisket har överkapaciteten inom fisket blivit betydande. Den bristande lönsamheten i fisket i början på 90-talet innebar att många av sydkustens modernaste fartyg såldes eller att företagen gick i konkurs. Därefter har kapaciteten i sydkustflottan minskat genom skrotningsbidrag och genom att fartygen köpts upp för att skapa utrymme för expansion i det storskaliga västkustfisket. Bantningsprocessen av den svenska flottan, som är långt ifrån avslutad, har hitintills medfört nära nog ensidiga nedskärningar av den äldre och mer konkurrenssvaga östersjöflottan. Västkustflottans rörliga fiske har under 90-talet inte drabbats av neddragningarna i lika stor grad och det storskaliga pelagiska fisket har t.o.m. expanderat. Under de allra senaste åren har dock även västkustflottan minskat.

Effekterna på sydkusten av den hittillsvarande kapacitetsneddragningen har nästan uteslutande varit negativa. Det obegränsade tillträdet till östersjöns torskfiske samt de låga torskkvoterna har medfört att de stora kapacitetsneddragningarna på sydkusten inte medfört någon egentlig lönsamhetsförbättring för de kvarvarande sydkustfiskarna. Utslagningarna har istället medfört att sydkustflottan i allt större grad kommit att bestå av mindre fiskefartyg då flertalet av de större skrotats eller sålts. Detta har medfört att sydkustfiskeflottan idag är relativt väderkänslig vilket medför en mindre stabil råvarutillförsel till regionens beredningsindustri, se vidare under avsnittet om beredningsindustrin. Västkustfiskarnas torskfångster i Östersjön säljs av tradition nästan uteslutande på västkusten eller utomlands. Av den anledningen har beredningsindustrin inte kunna kompensera sig med torsk från dessa fartyg.

Med nuvarande torskbeståndssituation och de miljöproblem som finns i Östersjön måste man räkna med flera år med låga fångstuttag innan beståndet medger ett ökat fiske. Så länge det finns outnyttjad fiskekapacitet inom den svenska flottan som kan lägga om till torskfiske kommer lönsamheten i torskfisket att vara låg. Antalet fartyg som idag bedriver torskfiske

skulle sannolikt behöva bantas med ytterligare minst 25 %. För att bantningen skall få effekt krävs också att man dessförinnan begränsar tillträdet till torskfisket i Östersjön.

Med nuvarande system gynnas de västkustfiskare som har andra fiskemöjligheter under sommarstoppet på torsk i Östersjön. Denna möjlighet till en bättre lönsamhet tillsammans med det faktum att östersjöfartygen överlag är något äldre gör att nuvarande modell för att banta flottan d.v.s. genom tonhandel och skrotningsbidrag, även fortsättningsvis kommer att innebära en fortsatt utslagning av fartygen på syd- och ostkusten. Upphör möjligheten till ersättning eller att landa bifångster av torsk under stoppet kommer utslagningen av kustfisket att accelerera.

Denna tänkbara utveckling inom sydkustens allra viktigaste fiskeinriktning har medfört att framtidstron och investeringsviljan inom fiskerinäringen i regionen sedan länge har försvunnit. Andra faktorer såsom låg lönsamhet, osäkerheterna inom lax-, ål- och sillfisket, de allt strängare föreskrifterna, den ökade kontrollen av fisket samt den negativa mediala uppmärksamheten kring fiskerinäringen har också bidragit till att näringen i regionen ser mörkt på framtiden.

Hur liten kan då fiskeflottan på sydkusten bli utan att den nödvändiga berednings- och service-näringen kring fisket försvinner? Fångstmottagning och beredningsindustri menar att det långsiktigt inte finns utrymme ens för de fångstmottagare som idag är aktiva. Detta är bekymmersamt då priserna till fiskarna sjunker då konkurrensen mellan uppköpare minskar. Vad gäller hamnfaciliteter så minskar ständigt antalet hamnar med inriktning mot yrkesfiske och den utvecklingen riskerar att påskyndas. På sydkusten finns 69, i huvudsak små, fiskehamnar. Idag förekommer inga landningar av fisk i en tredjedel av dessa. Vid en fortsatt minskning av fiskeflottan finns risk för att många av dessa slås ut och att dagens förluster för de mer specialiserade fiskehamnarna ökar mer än ägarna kan acceptera. Andra aktörer som bistår fisket såsom varv, specialverkstäder, trålbinderier och isverk klarar enligt uppgift från företrädare, inte heller ytterligare neddragningar av flottan. Lika viktigt som antalet fartyg är i detta sammanhang flottans sammansättning. Försvinner de större fartygen kommer, som nämnts ovan, flottans väderkänslighet öka med svårigheter för beredningsindustrins råvarutillförsel.

Vi kan med goda skäl påstå att vi nu står nära den gräns där den nödvändiga kring servicen snart inte längre har underlag för sin verksamhet. Passeras gränsen kommer fisket på sydkusten att få den karaktär som idag återfinns på stora delar av ostkusten. Detta innebär att rationella kollektiva lösningar ersätts av mer kostsamma individuella, att fångstmottagare försvinner och att transporterna av fisken ökar, att de

levande fiskehamnarna försvinner samt att arbetstillfällena slås ut inom sysselsättningsvaga regioner.

Länsstyrelserna anser att det finns många starka skäl till att med kraft tillse att den strukturomvandling som måste ske inom stora delar av den svenska fiskeflottan nu också genomförs. Sett med vetskap om hur situation utvecklats sedan 1990 borde en kraftig bantning av fiskeflottan ha skett redan i ett tidigare skede. Förhoppningarna om återhämtning hos fiskbestånden har dock inneburit att Sverige istället, liksom flertalet andra länder, valt att ge ekonomiskt stöd för bibehållande av en alltför stor fiskeflotta. Detta har också underlättats genom ekonomiska bidrag från EU.

Även om omsvängningen i såväl EU:s som Sveriges fiskeripolitik har inneburit en tydligare inriktning mot målet att uppnå balans mellan fiskresurserna och fiskekapaciteten så saknas fortfarande påtagliga åtgärder för att uppnå målet. Inom svensk fiskeripolitik finns dessutom, förutom målet att uppnå balans mellan resurser och kapacitet, också ett mål om hur fiskekapaciteten skall fördelas geografiskt.

Även om den stillaliggande ersättning som beviljades flottan under årets förlängda torskfiskestopp var att undvika en utslagning av trålfiskeflottan på bl.a. sydkusten så borde åtgärden, med tanke på politikens inriktning, istället vara att minska kapaciteten inom torskfisket. En sådan åtgärd skulle medföra att förlusterna under det utökade sommarstoppet skulle kunna kompenseras med ökade fångster under övriga delen av året.

Idag saknas åtgärder för att styra flottans struktur mot de fiskeripolitiska målen. Tillträdet till östersjöfisket är fritt och de skrotningsbidrag som finns är generella för hela flottan och som tidigare nämnts medför detta att det i första hand är östersjökustens äldre fartyg med låg lönsamhet som försvinner. Den begränsade tonhandel som förekommer idag fungerar på samma sätt.

Länsstyrelserna anser att Fiskeriverket, i samråd med länsstyrelserna och fiskerinäringen, skyndsamt bör fastställa bantningsbehovet samt hur flottstrukturen på de olika kuststräckorna skall se ut för att uppfylla målen i den nationella fiskeripolitiken. Därefter måste överkapaciteten i flottan bantas bort. Den destruktiva situation som fisket för närvarande befinner sig i kan enbart lösas genom en kapacitetsminskning eller markant ökade fångstvärden. Det senare alternativet kan enbart uppnås genom ökade kvoter eller stigande fiskpriser vilket inte bedöms vara realistiskt inom den närmaste 5 – 10 åren. Av den anledningen återstår enbart kapacitetsnedskärningar.

De politiska målsättningarna samt den redan omfattande nedbantningen innebär enligt länsstyrelsernas åsikt att flottan på sydkusten enbart kan stå för en mindre del av den erforderliga bantningen. Länsstyrelserna vill dock betona vikten av en öppenhet i diskussionerna kring hur de politiska målen skall uttolkas

och genomföras. Länsstyrelserna har två förslag till hur anpassningen av flottan kan ske. Båda förutsätter att tillträdet till torskfisket i Östersjön begränsas till dem som under de senaste tre till fem åren bedrivit torskfiske i Östersjön. Begränsningen kommer sannolikt att innebära att tillträdet till västerhavet stoppas för dessa fartyg. Huruvida även tillträdet till övriga fisken i Östersjön skall begränsas bör utredas vidare. Sannolikt finns det ingen anledning att begränsa det då andra renodlade fisken, förutom sill/skarpillsfisket, saknas i Östersjön.

Det ena förslaget har beskrivits under avsnittet om torskfisket och innebär att en större del av fiskresurserna avdelas för kustfisket i Östersjön så att detta kan uppnå en lönsamhet med nuvarande eller en något minskad flotta. Denna lösning innebär att överkapacitetsproblemet till stor del fokuseras till västkustflottan vilket kommer att kräva särskilda åtgärder för att lösas.

Det andra förslaget är att skrotningspremien för fartyg över 24 meter höjs till en nivå där det antal skepp som erfordras för att uppnå tillräcklig kapacitetsnedskärning kan acceptera villkoren. Inom segmentet ”torsktrålare > 24 meter” fanns år 2003 sexton fartyg. Av dessa var sex stycken från sydkusten. EU:s skrotningspremie varierar beroende på fartygets storlek och ålder. I aktuellt segment är den övre gränsen för vad som kan betalas ut mellan 30 000 och 45 000 kr per bruttoton. Den lägre ersättningen gäller de större torsktrålar som är mer än 30 år gamla och den högre ersättningen gäller de nyare något mindre trålarna. Detta skall jämföras med dagens premie på 8 000 kr per bruttoton. Följden av denna åtgärd är sannolikt att samtliga torskfiskeskepp över 24 meter på östersjökusten försvinner vilket måste beaktas. För att uppnå önskad effekt måste merparten av bantningen komma att ske på västkusten.

För att på sikt uppnå den regionala balans som eftersträvas föreslår länsstyrelserna att den framtida nyetableringen inom torskfisket begränsas till fartyg från 10 till 15 meter. På så vis kommer de framtida nyetableringarna att ske inom ett storlekssegment som är att betrakta som kustfiskefartyg. Detta innebär en ökad regional balans och ett stärkt kustfiske. Genom att begränsa nyetableringarna av mindre fartyg kommer denna del av flottan, som hitintills inte minskat i samma omfattning som det större tonnaget, att på sikt minska något. Skälet till att även föreslå en nedre gräns på fartygsstorleken är att minska omfattningen av ensamfisket som idag har svårt att uppfylla de grundläggande säkerhetskraven. Då ägare till större fartyg än 24 meter önskar förnya sig får det nya fartyget inte överstiga 24 meter. En motsvarande styrning för att byta ut de mindre garnfiskefartygen mot något större bör också övervägas.

Förslaget innebär att samtliga nu etablerade torskfiskare, förutom de som väljer att skrota sina fartyg,

får fortsätta sitt fiske och dessutom under bättre förutsättningar. De kuststräckor där torskfisket är utslaget p.g.a. svaga bestånd skall prioriteras då eventuellt senare beståndssituationen ger ett långsiktigt utrymme för en expansion av torskfiskeflottan. För att en framtida expansion skall vara möjlig måste man redan vid bantningen beakta att utförelse av kapacitet med EU-stöd medför en ”permanent” minskning av flottkapaciteten. För att bibehålla möjligheterna till expansion måste därför en viss del av bantningen ske utan EU-stöd. Detta kan eventuellt lösas inom ramen för bantningen av överkapaciteten inom det storskaliga pelagiska fisket då skrotningsbidrag troligtvis inte kan bli aktuellt i detta sammanhang. Fiskeriverket bör därför undersöka möjligheterna att skapa ett framtida utrymme för expansion inom ramen för den flotta vi kan ha enligt EU: s föreskrifter.

Att med hjälp av EU-stöd även minska kapaciteten inom det storskaliga sill- och skarpsillfisket torde inte vara möjligt, då tonnaget inom detta fiske är avsevärt modernare. Näringsens förslag, att genom överföring av fiskerättigheterna till fiskarna skapa förutsättningar för en omstrukturering, innebär att statens möjligheter att styra utvecklingen inom fisket begränsas avsevärt.

Länsstyrelserna ifrågasätter även att det är staten som genom förmögenhetsöverföring till den pelagiska flottan skall ta ansvar för de överinvesteringar som skedde i slutet av 90-talet. Även om Fiskeriverket inte vägrade fartygstillstånd och EU-stöd till dessa investeringar så framfördes visa tveksamheter om det ekonomiskt rimliga i satsningarna från såväl Fiskeriverket som SFR. Länsstyrelserna anser därför att detta inte är en acceptabel metod för att åstadkomma en omstrukturering av detta fiske.

Länsstyrelserna anser att lösningen av överkapaciteten inom det storskaliga sill- och skarpsillfisket måste föregås av en bred diskussion. Målet måste vara att staten bibehåller äganderätten till kvoterna och därigenom möjligheterna att bibehålla ett kustfiske även inom sill- och skarpsillfisket. Genom att styra nyetableringen av fartyg inom detta fiske till mindre fartyg kan dock en önskvärd regionalekonomisk effekt uppnås. I det fall staten kommer att bidra ekonomiskt till anpassningen av detta fiske, bör man beakta möjligheterna att mot ersättning kunna disponera den frigjorda kapaciteten för framtida behov av expansion inom flottan.

Åtgärdsförslag

- Fiskeriverket bör få i uppdrag att utifrån de politiska målen fastställa vilken storlek och struktur som skall eftersträvas för fiskeflottan på de olika kuststräckorna.
- Tillträdet till fisket efter torsk i Östersjön bör begränsas till de fartyg som har bedrivit torskfiske i Östersjön under de senaste 3–5 åren.
- I syfte att reducera torskfiskeflottans kapacitet med minst 25 %, bör en riktad skrotningskampanj på fartyg >24 m inom torskfiskeflottan genomföras. (Det som krävs för att förutsättningar för en acceptabel lönsamhet inom den kvarvarande torskfiskeflottan skall uppnås).
- Nyetablering skall tillåtas först då ett långsiktigt hållbart utrymme finns.
- Till dess de mål som satts upp för flottan på östersjökusten nåtts bör nyetablering enbart få ske inom storlekssegmentet 10–15 meter. Eventuellt bör detta

kompletteras med begränsningar av motoreffekten i dessa fartyg. Vid nyetablering skall etablering på ostkusten prioriteras.

- Vid byte av fartyg bör en begränsning införas som innebär att det nya fartyget skall vara större än 10 meter och mindre än 24 meter.
- Möjligheterna att undvika ensamfiske samt att prioritera säkerhetsåtgärder bör utvecklas och undersökas.
- En analys av för- och nackdelar av olika fiskeinriktningar som trål, garn, krok och fasta redskap bör tas fram som underlag för beslut om vilka fiskeinriktningar som skall prioriteras inom svenskt fiske.
- Fiskeriverket bör undersöka olika möjligheter att skapa ett framtida utrymme för expansion inom ramen för den flotta vi kan ha enligt EU: s föreskrifter.
- Alternativa fiskeinriktningar bör utvecklas på sydkusten i syfte att minska beroendet av torskfisket.

FISKAREKÅREN

Fiskarekåren på sydkusten är av tradition kustfiskare som i huvudsak bedriver fiske i södra Östersjön. De är skickliga yrkesmän med engagemang i såväl fiskets utveckling som förvaltningen av fiskbestånden. Den

negativa utvecklingen inom näringen har dock påtagligt minskat entusiasmen i kåren under de senaste åren. Medelålder i kåren är hög och nyrekryteringen är låg p.g.a. den svaga framtidstron inom yrket.

Nyrekrytering

Utan acceptabla framtidsutsikter inom näringen kommer inga unga att söka sig till lämpliga utbildningar för yrkesfiskare, ej heller kommer man att skuldsätta sig för att investera i fiskefartyg. Fiskeriverkets försök att underlätta nyrekryteringen genom att bevilja fartygstillstånd och licenser för alternativa fisken där utrymme finns är enligt länsstyrelsernas bedömning ingen lösning. På sydkusten är torskfisket en nödvändighet för att kunna uppnå lönsamhet inom kustfisket. Länsstyrelserna bedömer dock inte att nyrekryteringen

till näringen kommer att vara något problem om framtidsutsikterna för näringen blir bättre. Idag finns inte underlag för att rekommendera någon att etablera sig som fiskare.

Det är viktigt att licensieringen av yrkesfiskare sker med samma målsättning som prövningen av fartygstillstånd. Det är dock fartygstillstånden som styr kapaciteten inom fiskeflottan, varför licensieringen inte har samma påverkan på fiskets utveckling.

Jämställdhet

Fisket är ett traditionellt manligt yrke. Trots detta finns 5 kvinnliga yrkesfiskare på sydkusten. Den tekniska utvecklingen har medfört att fisket idag inte kräver muskelstyrka i samma omfattning som förr. Detta innebär att möjligheterna för etablering av kvinnliga yrkesfiskare i dessa delar är goda. Den negativa utvecklingen inom näringen samt det begränsade utrymmet för nyetableringar innebär dock att de faktiska möjligheterna är begränsade. Likaså finns outtalade hinder i form av traditioner och fördomar mot kvinnor i traditionellt manligt dominerade yrken som yrkesfisket. Med förbättrade framtidsutsikter för fisket bedömer länsstyrelserna dock att andelen kvinnor i fiskarekåren kan öka, vilket är positivt. Det finns också mycket som kan göras för att underlätta en sådan utveckling.

Jämställdheten inom fiskerinäringen påverkas också av förutsättningarna för fiskets bedrivande. Den, vars make/maka är yrkesfiskare, måste hantera att fisket ofta innebär lång bortavaro från hem och familj. Det faktum att fisket är ett riskfyllt yrke innebär såväl dagliga orosmoment som påfrestningar om olyckor inträffar. Ett kustfiske, med korta gångtider till fiskeplatserna och dagliga landningar, innebär relativt goda möjligheter för fiskaren att dela det dagliga ansvaret för hem och familj. Detta fiske bedöms därför bättre än det storskaliga fisket kunna uppfylla detta grundläggande krav. För att kunna attrahera nästa generation yrkesfiskare behöver fisket i ökad omfattning kunna erbjuda bättre villkor i dessa delar. En utveckling mot ett fiske med längre frånvaro bör därför undvikas.

Ansvarsfullt fiske

Fiskarekårens engagemang i beståndsförvaltningen och i utvecklingen av selektiva redskap måste tas tillvara bättre. Idag medverkar näringen i alltför liten omfattning för att skapa en bra förvaltning. Enligt länsstyrelsernas erfarenhet finns det ett mycket stort värde i att nyttja yrkesfiskarnas kunskaper både vid utformningen av nya föreskrifter och vid bedömningen av konsekvenserna av gällande föreskrifter.

Det finns exempel på, i huvudsak av EU beslutade, föreskrifter som på grund av dåligt beslutsunderlag orsakat stor skada på såväl fiskbestånd som fiskerinäring. Förhoppningsvis kommer inrättandet av den regionala rådgivande nämnden för Östersjön innebära att förslagen från EU-kommissionen förankras bättre hos fiskerinäringen.

Åtgärdsförslag

- Vid prioritering av olika fiskeinriktningar skall en utgångspunkt vara att fiskaren skall kunna dela det dagliga ansvaret för hem och familj samt ge den

andra maken/makan likvärdiga möjligheter till utveckling.

- Nyetablering av kvinnliga yrkesfiskare skall även fortsättningsvis prioriteras vid licensgivningen.

FISKEHAMNARNA

Det minskande underlaget för sydkustens hamnar innebär att vissa hamnar helt eller delvis övergått till att bli fritidsbåtshamnar. Detta kan vara ett problem, men utan inkomsterna från fritidsbåtarna skulle flertalet av dessa hamnar inte kunna underhållas. I de hamnar som är utformade som mer renodlade fiskehamnar söker ägarna kompletterande verksamheter för att minska de förluster som dessa hamnar överlag genererar idag. I de handelshamnar som tidigare varit stora fiskehamnar, t.ex. Ystad och Trelleborg, strävar man nu efter att renodla sin verksamhet mot handelsjöfarten. Detta innebär att fiskefartygen blir hänvisade till angränsande mindre hamnar, med de problem detta medför avseende service och djupförhållanden.

Lösamhetsproblemen innebär att underhåll, service och nysatsningar i hamnarna går på sparlåga. Vore det inte för att flertalet hamnar är kommunalägda så skulle sannolikt många av dagens fiskehamnar vara stängda. Kommunerna räknar dock in andra positiva effekter av hamnarna och i viss mån bidrar de högre strukturstödsatserna för åtgärder i kommunala hamnar till att sänka kostnaderna för nödvändiga investeringar. I Karlskrona, Nordersund och Simrishamn-Skillinge finns därför fortfarande fungerande större fiskehamnar. Det mest akuta problemet i hamnarna är att bibehålla servicenivån. Det enda vadbinderiet som finns kvar på östersjökusten finns i Simrishamn. Företaget har idag stängt under fiskestoppen och personalen är

permitterad och under de perioder då fisket är igång är beläggningen enbart 50 % av vad som på sikt erfordras för att bibehålla verksamheten. För leverantörerna av is och drivmedel är utvecklingen densamma och fångstmottagningen minskar i de mindre hamnarna.

För många hamnar är således den minsta kritiska massan redan underskriden. För att uppnå balans i ekonomin behövs en ökad beläggning samt ökade landningar. Detta kan uppnås genom tidigare föreslagna åtgärder, men även genom att insatser görs för att öka landningar av fisk på sydkusten från västkustfiskare och utländska fiskare. Av tradition säljs västkustfiskarnas fångster nästan uteslutande på västkusten eller utomlands och vad avser deras redskap så engageras vadbinderiet i Simrishamn enbart vid akuta reparationer. Ökade landningar på sydkusten skulle innebära ökade inkomster för såväl hamnen som beredningsindustrin och servicenäringarna.

Åtgärdsförslag

- Inom arbetet med att fastställa fiskeflottan storlek och struktur på sydkusten bör även antalet hamnar med mottagningsmöjligheter för fisk fastställas.
- Åtgärder bör vidtas för att öka landning och försäljning av fisk från fiskare från andra delar av Sverige och från utlandet. Detta kan vara förbättrad service, internethandel med fisk, marknadsföring, etc.

BEREDNINGSDINDUSTRIN

Beredningsindustrin är liksom yrkesfisket drabbad av låga kvoter, minskade landningar, köpmotstånd mot Östersjöfisk, långa fiskestopp, miljögifter och osäkra framtidsutsikter. Investeringsviljan hos de företag som nyttjar lokalt fångad fisk har minskat kraftigt under de senaste åren. Beredningsindustrin och förstahandsmottagarna har drabbats hårt av fiskestoppen genom att råvarutillförseln nästan upphört under långa perioder. Till skillnad från yrkesfiskarna har dessa inte erhållit något stöd. Istället har ersättningsarna till yrkesfiskarna medfört att dessa i större grad valt att ligga stilla än att utnyttja de möjligheter till fiske som funnits, med råvarubrist i beredningsindustrin som följd. Några av dessa företag har öppet deklarerat att de kommer att tvingas lägga ner sin verksamhet om inga påtagliga förändringar sker inför 2006 års fiske. Om så sker kommer det att bli ett allvarligt slag för de direkt berörda, men även för alla de fiskare som dessa företag serverar med bl.a. hämtning av fisk ute i småhamnarna.

De individuella icke överförbara årskvoterna skulle vara till en stor fördel för beredningsindustrin. Som nämnts under avsnittet om torskfiske skulle detta medföra en stabilare råvaruförsörjning samtidigt som fisket kunde koncentreras till perioder med höga priser

och god efterfrågan. I det fall sommarstoppen ersätts med fredade lekområden och effortreglering i form av ett antal fritt valda fiskedagar skulle de för beredningsindustrin destruktiva stoppen kunna upphöra.

Vad beträffar sill- och skarpsillfisket så är beredningsindustrin på sydkusten beroende av kontinuerliga landningar av relativt små mängder sill året runt. En koncentration av sillfisket till ett fåtal stora fartyg skulle omöjliggöra sådana leveranser. För dessa företag återstår att köpa in sill från andra fångstmottagare vilket skulle ta en stor del av vinsten. Kvalitetsmässigt är det dessutom en avgörande fördel att erhålla fisken direkt vid landningen. Den mindre beredningsindustrin på sydkusten skulle sannolikt på sikt mista den viktiga sillberedningen och bli än mer beroende av hanteringen av torsk.

Internethandel med fisk skulle kunna öka tillgången på fisk för beredningsindustrin. Sannolikt skulle den ökade konkurrensen om fisken dock också medföra höjda fiskpriser. Förutsättningarna för att etablera en Internethandel avgörs också av tillgången på fisk. Långa fiskestopp försvårar sannolikt etableringen av en Internethandel.

Åtgärdsförslag

- Sommarstoppet för torsk bör ersättas med en fredning av lekområdena samt eventuellt en effortreglering som möjliggör fiske under hela året. Fisket bör i ökad utsträckning styras av efterfrågan och prisbild.
- Ersättningsarna till yrkesfisket vid fiskestopp bör inte nyttjas för att lösa problemen med långa fiskestopp. Denna lösning är inte hållbar då den orsakar råvarubrist hos beredningsindustrin.
- Förutsättningarna för att etablera en elektronisk handel med fisk bör undersökas i syfte att öka priserna på fisken och landningarna på sydkusten.
- Stöd till åtgärder som främjar en ökad färskmarknad för fisk bör prioriteras. Detta skulle gynna de min-

dre beredningsföretagen och därmed det småskaliga yrkesfisket. Särskilt åtgärder som ökar tillgängligheten bör stödjas då denna har stor betydelse för efterfrågan.

- En förändring av fördelningen av sill- och skarpsillkvoterna måste ske med hänsyn till de regional-ekonomiska effekterna på kustfisket och beredningsindustrin. Ändringen måste förankras såväl politiskt som inom fiskerinäringen och hos berörda myndigheter.
- Vid beslut om sillfiskets framtida utformning måste beaktas beredningsindustrins behov av relativt små leveranser av sill under hela året.

MARKNADEN FÖR FISK

Förutom tillgången på fisk är det marknadspriserna på fisken som kan öka yrkesfiskets inkomster. Priset har en mycket stor betydelse. Under några år kring år 2000 var exempelvis torskpriset högt vilket till stora delar kompenserade de låga kvoterna. Under de senaste åren har en kombination av rekordlåga kvoter och låga priser medfört en mycket låg intjäning i torskfisket.

Orsakerna till de låga priserna uppges allmänt vara ett köpmotstånd mot östersjötorsk. Detta grundar sig på uppmaningar om köpbojkott och larm om miljögifter i östersjöfisk. Enligt länsstyrelsernas uppfattning skulle syftet med köpbojkotterna bättre uppnås genom en annan inriktning. De organisationer som uppmanar till köpbojkotter bör istället inrikta sig på att bojkotta fisk fångad av fiskare från de länder som vid bl.a. ministerrådsmötena motverkar en långsiktig förvaltning av fiskresurserna. På så vis gynnas fiskarna i de länder som driver på utvecklingen mot ett mer ansvarsfullt fiske, vilket givetvis skulle motivera fiskerinäringen i fler länder att ändra sin attityd.

Inom andra branscher sker konsumentbojkotten direkt mot den producent som inte uppfyller konsumentens krav. På så vis får den som uppfyller kraven en marknadsfördel. Inom torskfisket kan inte den enskilde torskfiskaren själv påverka hur torskfisket i Östersjön sker. På så vis slår köpbojkotterna även mot de fiskare som inte annat önskar än en mer långsiktig förvaltning och motverkar på så vis delvis sitt syfte. För att öka priserna på den fisk som fiskas av fiskare i länder med en ansvarsfull fiskeripolitik krävs en samverkan mellan miljöorganisationer, näringen och staten. Lyckas man genomföra detta kommer svenskfångad fisk att få ett mervärde vilket i sin tur kommer att

vara en stark drivkraft i arbetet med att utveckla ett långsiktigt hållbart fiske.

I syfte att höja priserna på den fisk som fångas av ansvarstagande fiskare på sydkusten bör ett eget varumärke tas fram. All fisk som säljs under detta varumärke skall vara fångad av det kustnära fisket på sydkusten inom ramen för gällande föreskrifter och uppsatta kvoter. Ytterligare utfästelser som miljövänliga fiskemetoder, högre minimimått, selektiva fisken, etc. kan ytterligare stärka varumärkets värde. Genom att upplysa konsumenterna och handeln om förutsättningarna för förvaltningen av fiskbestånden och att man stödjer Sveriges aktiva roll i utvecklandet av ett hållbart fiske bör man kunna vinna marknadsfördelar. Idag är priserna på dansk torsk högre än svensk trots att Danmark inte är aktivt i arbetet med att skapa en långsiktig förvaltning av bestånden. Det kan här tyckas ligga nära till hands att nyttja det redan befintliga KRAV-märket. Sådana initiativ har också tagits, men detta har visat sig mycket svårt eftersom ICES rekommendationer ligger till grund för märkningen. Dessutom kan fiskaren inte på samma sätt som t.ex. lantbrukaren själv producera en giftfri produkt.

På sydkusten har många fiskare startat förädling och egenförsäljning av fisk och på så vis kunnat mångdubbla värdet av den egna fångsten. Många av dessa företag har haft en mycket snabb tillväxt och flera fiskare har på heltid gått över till denna verksamhet samt även anställt personal. Denna utveckling bör stimuleras även fortsättningsvis för att säkra tillgången på färsk närfångad fisk till konsumenten. Denna marknad är dock begränsad vilket måste beaktas vid nyetablering inom området.

Åtgärdsförslag

- Fiskerinäringen på sydkusten bör nyttja miljöskäl och ansvarsfullt fiske som försäljningsargument vid marknadsföringen av fisk från regionen. Det kustnära fisket är en leverantör av ekologiska livsmedel.
- Egenförädling och saluförande av färsk fisk skall stimuleras på alla kuststräckor.

- Staten bör tillsammans med fiskerinäringen verka för att olika organisationers köpbojkotter riktas mot den fisk som fångas av de länders fiskare som motarbetar en långsiktig fiskeriförvaltning.

EU: S STRUKTURSTÖD TILL FISKERINÄRINGEN

Under tio år har den svenska fiskerinäringen haft tillgång till strukturstöd. Trots stödets benämning har det enligt länsstyrelsernas bedömning haft en begränsad strukturell effekt på näringen. Stödet har förvisso underlättat många investeringar inom näringen, men flertalet av dessa hade sannolikt genomförts även utan stödet. Stödet till anpassning av fiskeflottan har dock medverkat till en minskad fiskekapacitet, men handel med fartygston, som uppstod på grund av begränsningen av flottans storlek, har haft en lika stor effekt. Som tidigare nämnts har skrotningsbidraget inte medfört en ökad regional balans inom fisket utan snarare tvärt om. Detta instrument måste som nämnts ovan nyttjas mer målmedvetet.

Den svaga investeringsviljan inom fiskeflottan på sydkusten har medfört en låg efterfrågan på såväl investeringsstöd som projektstöd. Detta i kombination med en stor investeringsvilja inom västkustflottan fram till början av 2000-talet har medfört en mycket skev fördelning av stöden mellan kuststräckorna. Detta innebär inte enbart att det föreligger ett omfattande moderniseringsbehov på sydkusten utan också att man

missat tidigare stödperiod med höga stödsatser och möjligheten till stöd för kapacitetshöjande åtgärder.

Vidtas åtgärder så att sydkustfiskarna får lite ljusare framtidsutsikter kommer investeringsviljan att öka. Dessa investeringar kommer då att få genomföras med mindre strukturstödsinsatser. För att möta upp detta investeringsbehov bör man undersöka möjligheterna att ha divergerande stödsatser inom landet. En ökad andel statliga medel kan eventuellt vara möjligt för att underlätta återhämtningen i de delar av landet där utslagningen varit hård. Det är vid utformningen av kommande strukturprogram viktigt att beakta detta, liksom de begränsningsregler avseende exempelvis storlek på fartyg som följer med stöden.

Inom beredningsindustrin har efterfrågan på strukturstöd varit stor. Detta grundar sig på tillgången till EU-marknaden, en EU-anpassning av lokalerna samt att många beredningsindustrier har ett stort inslag av importerad råvara. Beredningsindustrin har överlag fortfarande en viss investeringsvilja om man bortser från de företag som bygger sin verksamhet på torsk från Östersjön.

Åtgärdsförslag

- Bidrag till anpassning av fiskeflottan måste prioriteras. Stödsatser och inriktning måste utformas i syfte att uppnå de politiska målen för strukturen på flottan.
- Finansieringen inom kustfisket bör underlättas genom gynnsamma investeringsförutsättningar. Detta kan ske genom utformningen av föreskrifterna för strukturstöden, men även genom satsningar med nationella medel.

- Vid utformningen av strukturstödet för kommande period skall särskilt beaktas investeringar som underlättar en utveckling mot fler kvinnor inom fisket. Vid stödgivningen skall ansökningar som medför en ökad andel kvinnor i fiskerinäringen prioriteras.
- Strategiska hamnar bör prioriteras för att koncentrera de tillgängliga strukturstöden till åtgärder för att möta de ökade kraven på hygien, arbetsmiljö, säkerhet, service etc.

**LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN**

Länsstyrelsen Blekinge län

Ronnebygatan 22, 371 86 Karlskrona

Tel 0455-87 000, Fax 0455-875 45

E-post lansstyrelsen@k.lst.se

www.k.lst.se

**LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN**

Länsstyrelsen i Skåne län

Östra Boulevarden 62A, 291 86 Kristianstad

Kungsgatan 13, 205 15 Malmö

Tel 044/040-25 20 00, Fax 044/040-25 21 10

E-post lansstyrelsen@m.lst.se

www.m.lst.se